

En tjur i en porslinsbutik

En autoetnografisk studie om autistiska transpersoners meningsskapande om trans, autism, och funktion i vardagen

Av: Elliot Utas

Handledare: Kim Silow Kallenberg

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier

Masteruppsats 30 hp

Etnologi | Vårterminen 2025

Mastersprogrammet i etnologi med inriktning mot kulturell mångfald och transnationella processer i Europa

Tack!

Tack, först och främst, till er som deltagit i denna studie. Tack för kaffet, för berättelserna, för skratt och gråt, och för tilliten. Tack till Kim Silow Kallenberg för ovärderlig handledning och uppmuntran. Tack till Mästeretnologerna för två år, kloka tankar och kafeterialuncher.

Thank you V, K, O, and L, for the cat pics, for the good mornings, and for sharing your everyday lives with me. Most of all, thank you for your friendships.

Tack, pappa, för kubb, skjuts, och en plats att andas ut på.

Tack, Nic. För att du får mig att skratta. För din outtömliga kärlek. För att du tror på mig.

Abstract

The aim of this thesis is to understand autistic trans people's processes of meaning-making in relation to trans, autism, and (dis)ability in everyday life. I have, as part of an autoethnographic methodology, conducted co-constructive interviews where the study participants and I have engaged in joint sensemaking to create the material for this study. I have also used observations as a complementary method in order to contextualize the interviews. I have analyzed the material using queer phenomenology, affect theory, and chrononormativity, and I have used evocative writing as a method of analysis. I have found that (dis)ability is made meaningful through bodily and timely movements through (cis)gendered and ableist spaces, and that emotions can be understood to spread between our bodies and orientate us towards shared understandings of our positions and identities as transgender autistics.

Keywords: autism, trans, transgender autistics, disability, autoethnography, queer phenomenology, affect theory, chrononormativity, ableism, cisnormativity

Nyckelord: autism, trans, autistiska transpersoner, funktionsnedsättning, funktion, autoetnografi, queer fenomenologi, affektteori, krononormativitet, funkofobi, cisnormativitet

Innehåll

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Ingångar och utgångspunkter.....	3
<i>Autist, transperson, och andra benämningar</i>	4
Forskningskontext	5
Hälsa, sjukdom och funktion	5
Transforskning	7
HBTQ och funktion	9
Metod och material	10
Autoetnografi.....	10
Att skapa ett material	11
<i>Tystnad och bortfall</i>	12
<i>Crippad kommunikation</i>	13
<i>Samskapande intervjuer</i>	14
<i>Observationer och kontextualisering</i>	16
Analysmetod.....	17
<i>Att skapa teman</i>	17
<i>Att skriva och att tolka</i>	18
Etikdiskussion	19
Risker och nytta	19
Samtidig forskare och deltagare	20
Pseudonymisering.....	22
Teoretiska ramverk	22
Queer fenomenologi	23
Affektteori.....	26
Krononormativitet	26
Disposition	28
Analys	28
Tidsrumsliga varanden och tillblivelser.....	28
<i>Potentiella autister i autistiska rum</i>	29
<i>Osynliga bakgrunder och synliga förgrunder</i>	32
<i>Att fungera här och där, då och nu</i>	36
Desorientering	40

<i>Stoppad i väntrummet</i>	40
<i>Nya vägar</i>	44
Könade funktionsnormer och fungerande kön	47
<i>Pojkar och flickor</i>	47
<i>Autister och transpersoner</i>	50
Skuld, skam och ansvar	53
<i>Skamliga prioriteringar</i>	53
<i>Att ansvara för sitt misslyckande</i>	57
Diskussion	60
Material och analys.....	60
Metodreflektion	63
Slutsatser och vidare forskning	64
Källförteckning	66
Bilagor	72
Bilaga 1: Intervjuannons.....	72
Bilaga 2: Informationsbrev	72
Bilaga 3: Intervjuguide	73

Inledning

Våren 2025 deltog jag som privatperson på ett informationsmöte om kognition och kognitiva hjälpmedel på ett habiliteringscenter i Stockholm. På whiteboardtavlan i väntrummet varvades personalbilder och väntrumsregler med klistermärken av regnbågshjärtan. Jag minns att jag tänkte att även om ett regnbågshjärta inte automatiskt innebär att HBTQIA+-personer är trygga här, så kändes det ändå lugnare i mig. Det var förhoppningsvis varken konstigt eller ett problem att jag tog med mig min transhet in genom ytterdörren.

Efter informationsföreläsningen om vad kognition är för något fick jag titta på olika hjälpmedel. I anslutning till den IKEA-inredda korridoren fanns flera rum med olika teman: sömn, planering, tid, och hemsysslor. I sömnrummet fanns tyngdtäcken att prova ut. Sådana skrivs sedan 2020 inte ut längre (inte heller steg- och duschpallar), utan de räknas nu som konsumentprodukter och en får bekosta dessa hjälpmedel själv (Habilitering & Hälsa 2020). Tyngdtäcken finns åtminstone att prova för den som har råd att betala för sin sömn.

Visningsköket, placerat i anslutning till planeringsrummet, var prytt med pictogram, checklistor, inköpslistor, och receptblad. De fyra spisplattorna var markerade med röd, grön, gul, och blå tejp med samma färger på de fyra motsvarande plattvreden. Den översta lådan visste jag tack vare pictogrammet skulle innehålla gafflar, skedar, och knivar. Ugnen var inkopplad i eluttaget med en timer som knäppte av sig själv efter en timme. Inga långkok för den glömske, minns jag att jag tänkte.

På väggen bredvid fönstret satt en digital kalender, en MEMOplanner. Jag tryckte fingertoppen mot knappen titulerad *dagsvy* och fick upp en lodrät dagsplanering, full av tidsblock med åtaganden, sysslor, medicinpåminnelser, fritidsaktiviteter, och hundrastning. På köksbordet låg en timstock och räknade ned med lysande prickar som en efter en släcktes allt eftersom minuterna gick.

I detta rum fick både tid och funktion fysiska former. Mina egna svårigheter med att planera vardagen drogs ut ur hjärnan och sattes upp på väggen med betongskruvar i formen av en överskådlig digital kalender. De sätt som jag inte fungerar funktionsnormativt på manifesterades för mig i knapptrycken på MEMOplannern och i min förtjusning över det tydliggjorda köket, och samtidigt placerades en begriplig, hanterbar vardag inom räckhåll.

Min vistelse i rummet, interaktionen med olika planeringshjälpmedel, och de känslor som bubblade upp under besöket gjorde mig tydligt autistisk. Att jag var transperson¹ blev bara aktuellt i väntrummet regnbågshjärtan. Kanske tog jag inte i någon större bemärkelse med mig min transhet in genom ytterdörren trots allt.

Syfte och frågeställningar

Denna uppsats skrivs i en samtid där autister, transpersoner, och autistiska transpersoner blir synliga som diskussionsämnen i debattartiklar, nyhetsreportage, politiska program, TikTok-klipp, och kommentarsfält på internet (Kirvesmäki 2023; Sánchez-Sánchez et al. 2024; Welch et al. 2023). Vidare utgör autistiska transpersoner en särskilt utsatt grupp som är överrepresenterad i statistik om psykisk ohälsa och suicid, där kunskaper om gruppens levda liv, minoritetsstress, och vardagliga erfarenheter av (o)hälsa är avgörande för att kunna minska psykisk ohälsa och lidande (Folkhälsomyndigheten 2022; Hirvikoski et al. 2016; Lai et al. 2019). Samtidigt driver så kallade genuskritiska² organisationer fram statligt signerade definitioner på vad en kvinna är i syfte att exkludera och illegitimera transkvinnor (Hines 2025; UKSC 16), vaccinnmotståndare varnar för vaccin som orsakar (oönskad) autism (Fage-Butler 2024), och autistiska transpersoners existens och aktörskap förklaras bort med koncept som *rapid onset gender dysphoria*³ (Maddox 2024: 128-130).

I väntrummet på habiliteringscentret kändes dessa porträtteringar av autistiska transpersoner långt borta och från helt andra perspektiv än våra egna. Denna uppsats föddes således ur en frustration över att pratas om, men inte med. Frågor som är mer vardagsnära blev brännande för mig. När blir trans och autism aktualiserat för autistiska transpersoner? Hur rör vi oss genom tid och rum och hur blir dessa rörelser meningsfulla för oss? Vilka problem möter vi i vardagen och hur navigerar vi dem?

Syftet med denna studie är att *undersöka autistiska transpersoners självformulerande och meningsskapande processer i relation till trans, autism, och funktion i vardagen*. Jag gör detta på två sätt. Dels belyser jag, med utgångspunkt i erfarenhetsberättelser om vardagsliv, hur autistiska transpersoner interagerar med och orienterar sig i könade och funktionsnormativa tider och rum. Dels visar jag, med en autoetnografisk metodologi, hur kollektivt

---

¹ I denna studie ska *transperson* förstås som en *person vars könsidentitet inte stämmer överens med det kön som tilldelades vid födseln*.

² Från engelskans *gender critical*, eller *trans-exclusionary radical feminism* (TERF). En ideologi som motsätter sig könsidentitet som koncept och i stället hänvisar till statistiskt, binärt biologiskt kön.

³ En ej vetenskapligt underbyggd hypotes om att unga personer, särskilt flickor och tjejer, blir influerade till att bli transpersoner, ofta efter att ha spenderat mycket tid på internet.

meningsskapande kan förstås som en orienterande process där autistiska transpersoner begripliggör våra egna upplevelser av könsidentitet och autism. Mina frågeställningar lyder:

- Hur blir könsidentitet och funktion meningsfullt i autistiska transpersoners möjligheter till att orientera sig i vardagliga rum?
- På vilka sätt blir affektiva tolkningsprocesser synliga i autistiska transpersoners berättelser om vardagslivet?

Ingångar och utgångspunkter

Min forskningsfråga om funktion har influerat hur jag har formulerat mina intervjufrågor (se Bilaga 3) och vad studiedeltagare har varit beredda att berätta om i intervjuerna. Funktion som begrepp är tätt kopplat till funktionsnedsättning, likaså autism, vilket har blivit tydligt i materialets innehåll. Utredningsprocesser, diagnosättning, habilitering, och vård har ofta blivit det som fokuserats på i intervjuerna. De utsagor som blir synliga i denna studie måste därför förstås som från början påkallade. De är inte representativa för hela liv. Jag lyfter detta för att belysa att hur vi pratar och kunskapar om trans och autism gör något med personerna som kunskapen centrerar. Vård är många gånger en del av autistiska transpersoners vardagsliv, och samtidigt riskerar vi att förstärka medikaliserade narrativ om människor vars personskap redan definieras utifrån diagnoser (jfr Bylund 2022: 42).

Det av idéhistorikern Karin Johannisson myntade begreppet *kultursjukdom* förekommer inte vidare i denna uppsats, men är ändå av relevans för att förklara hur jag förhåller mig till autismspektrumtillstånd (AST) och könsdysfori⁴ som diagnoser. En kultursjukdom kan förstås vara något som blir till och definieras i specifika tider och samhällsrum, och som över tid kan förändras eller försvinna allt eftersom de breddas och smalnas av eller inte längre förstås som sjukdomar alls (Johannisson 2022: 72). Varken autism eller könsdysfori klassas som sjukdomar, men jag förstår dem som kulturellt formulerade tillstånd som har getts diagnoskoder som syftar att ringa in grupper av människor som upplever liknande svårigheter eller lidande. Dessa tillstånd har formulerats (och omformulerats) i diagnosmanualer, vilket jag diskuterar närmare i analyskapitlet, men formuleras också i hur vi förstår oss själva som autistiska personer eller personer med könsdysfori. Autism och könsdysfori ska alltså inte förstås som statiska, av

---

⁴ Könsdysfori är ett psykiskt lidande eller en nedsatt förmåga att fungera i vardagen som orsakas av diskrepans mellan könsidentitet och det kön som tilldelades vid födseln. Könsdysfori är inte att likställas med att vara transperson, men många transpersoner har könsdysfori (RFSL 2020).

naturen givna tillstånd, utan som socialt konstruerade i specifika kulturella rum och tider och vars innebörder hela tiden förhandlas och formuleras (se Johannisson 2022: 72-77).

Diagnoser kan också bli identiteter (Johannisson 2006: 29). När en diagnostiseras med AST eller könsdysfori kan en börja förstå sina upplevelser av vardagen som beroende på, eller att de kan förklaras med, diagnoserna. Att vara autistisk eller att ha könsdysfori förstår jag därför i denna studie som sätt att positionera sig i relation till de tillstånd som ringar in ens upplevelser. Diagnoser och identiteter förstås alltså här som meningsskapande processer.

Också genus- och funktionsforskaren Alexandre Barils formulering av *transness as debility* blir viktig för att skissera mina utgångspunkter, även om detta begrepp inte heller återkommer senare i uppsatsen. Baril menar att varken medicinska eller sociala modeller av funktionsnedsättning är tillräckliga för att fånga komplexiteten av transpersoners levda liv. Han menar att sociala modeller formulerar strukturellt förtryck som den enda källan till transpersoners lidande, medan medicinska modeller patologiserar transhet och ignorerar strukturella förtryck (Baril 2015). Baril föreslår i stället ett tredje alternativ som han kallar för *the composite model of disability*, där både strukturellt förtryck och fysiska och/eller mentala/psykologiska tillstånd kan vara källor till transpersoners lidande (Baril 2015: 60-61). I denna uppsats står strukturella förtryck och sociala konstruktioner i förgrunden, men att solens ljus är överstimulerande, att den fysiska kroppen värker av kompressionsplagg, eller att panikkänslor sprider sig genom ådrorna som en löpeld är lidanden som autistiska transpersoner kan uppleva med eller utan strukturella förtryck.

Autist, transperson, och andra benämningar

Under 1980-talet uppstod en diskussion angående huruvida så kallat *person-first language* föredrogs över *identity-first language*. Person-first language, till exempel *person med autism*, förstås sätta personskapet främst och fokusera på funktionsnedsättningen i andra hand, medan identity-first language, till exempel *autistisk person*, förstås synliggöra hur personen navigerar och lever i världen som alltid autistisk (se Best et al. 2022; Grech et al. 2023). Åsikter var och är fortfarande kluvna, och det finns ingen samstämmig slutsats om vilket språk som föredras. I denna studie har samtliga deltagare benämnt sig själva främst som autister eller autistiska personer. Ett flertal deltagare har stundvis börjat säga att de har autism för att sedan avbryta sig själva och i stället säga att de är autistiska eller autister. Avbrottet skulle kunna förstås som en aktiv och medveten omformulering, där autism med flit benämns som något som en *är* snarare

än något en *har*. Språket som används i denna uppsats speglar deltagarnas språkbruk och benämner både dem och mig själv som autister eller autistiska personer.

Ett liknande resonemang finns kring trans-centriska begrepp som exempelvis transperson, person med transerfarenhet, eller transsexuell person. Deltagarna i denna studie har använt sig av begreppen trans, transperson, transkvinna, transman, transfeminin, och transmaskulin. Ingen deltagare har benämnt sig själv eller andra som transsexuella, personer med transerfarenhet, eller något annat begrepp, vilket skulle kunna förklaras med deltagarnas åldersspann på mellan 20 och 40 år. De termer vi beskriver oss själva med förändras över tid, och sätten som mina deltagare benämner sig själva med skulle kunna spegla detta. När jag skriver om deltagarna använder jag de begrepp de själva använder om sig själva, och jag skriver transperson när jag menar en person vars könsidentitet inte stämmer överens med det kön som tilldelades vid födseln.

Forskningskontext

Min studie är etnologisk och samtidigt tvärvetenskaplig, och den skrivs i anslutning till transforskning, kritiska autismstudier, och ett bredare forskningsfält om normbrytande funktion. Gemensamt har dessa fält det maktkritiska perspektivet som syftar till att synliggöra maktstrukturer och hur de blir verksamma i människors liv. Humanistisk forskning generellt och etnologisk forskning specifikt som berör autistiska transpersoner är ännu knapert, och jag vänder mig därför till en forskningskontext med besläktade teman och målgrupper för att skissera det forskningsläge som denna studie har skapats i relation till.

Hälsa, sjukdom och funktion

Medan jag inte undersöker sjukdomar eller sjukdomsfall så är forskning om hälsa och sjukdom ändå tätt besläktat med funktionsstudier. Hälsa, sjukdom och funktionstillstånd går trots allt hand i hand. Etnologen Georg Drakos undersöker i sin avhandling *Makt över kropp och hälsa: Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland* (1997) vad det innebär att vara leprasjuk och vilka möjligheter till självformulering det finns i förhållande till att bli förstådd, värderad, och betraktad av andra människor. Drakos fokus på sociala, kulturella processer av tillblivelse för personer med stigmatiserade sjukdomstillstånd talar särskilt väl till mitt studiesyfte; självaste existensen i världen omförhandlas och förändras ständigt, och det är i dessa föränderliga kontexter som självförståelse blir till.

Även etnologen Kristofer Hansson undersöker möjligheter till självformulering i avhandlingen *I ett andetag: En kulturanalys av astma som begränsning och möjlighet* (2007), där andning och astmabehandling förstås som centrala i astmatikers formuleringar av sig själva som subjekt. Att synliggöra eller dölja sina andningssvårigheter, till exempel, blir ett sätt att skapa sig själv i sociala kontexter. Att dölja eller inte dölja är relevant också i min studie, särskilt när det kommer till att maskera funktionsnedsättning och passera genom rum. En stor skillnad mellan de ovannämnda avhandlingarna och min studie är att både Drakos och Hansson centrerar synliga sjukdomar och tillstånd, medan jag fokuserar autism, som inte syns på eller i kroppen, vilket (o)möjliggör självformulering i relation till omvärlden på andra premisser än vid synliga tillstånd.

Etnologen Helena Hörnfeldt behandlar formuleringar av hälsa och funktion i sin avhandling *Prima barn, helt u.a.: Normalisering och utvecklingstänkande i svensk barnhälsovård 1923-2007* (2009). Hörnfeldt undersöker hur utvecklingskontroller av barn i Sverige konstruerar barn som normala och avvikande, och visar hur dessa konstruktioner skapas samhälleligt. Hörnfeldts material består av rapporter, artiklar, sjukvårdsjournaler, och andra för fyraårskontrollerna centrala dokument, samt intervjuer med vårdpersonal och observationer av fyraårskontroller, där emfas läggs på språkliga funktionsformuleringar och -praktiker. Min studie skiljer sig både i material och urval. Som jag visar i denna studies metodkapitel har jag genomfört autoetnografiska, samskapande intervjuer och observationer av själva intervjuerna, och mitt urval avgränsas till autistiska transpersoner. En likhet mellan min studie och Hörnfeldts avhandling är att jag också lyfter normaliseringsprocesser och konstruktioner av funktionsnormer.

Socialantropologen Torbjörn Friberg undersöker i avhandlingen *Diagnosing burn-out: An Anthropological Study of a Social Concept in Sweden* (2006) utbrändhet som ett socialt koncept i en svensk kontext. Fribergs synliggör normaliseringsprocesser, diagnosutveckling och utmattningens villkor i en flexibel, kapitalistisk samhällskontext. Friberg visar hur utbrändhet som diagnos har utvecklats historiskt och hur den aktualiseras och får tyngd i svenska rehabiliteringsprocesser, samt hur den förklaras i termer av arbetsmiljö och existentiell oro. Diagnosutveckling och en kapitalistisk samhällskontext utgör endast en mindre del av min studie, och bara i relation till autistiska transpersoners utsagor om könade diagnosformuleringar och tidsbrist i vardagen, men är fortfarande en likhet jag ser mellan min uppsats och Fribergs avhandling. Mitt huvudsakliga fokus riktas dock mot vardagliga upplevelser av att orientera sig

i relation till könsidentitet och funktion, och inte mot hur autism eller könsdysfori konstruerats eller villkorats historiskt.

Etnologen Christine Bylunds avhandling *Anakrona livsvillkor: En studie av funktionalitet, möjligheter och begär i den föränderliga välfärdsstaten* (2022) behandlar hur relationer, begär, och välfärdsstatens stöd interagerar i att orientera livet hos personer med funktionsnedsättningar. Bylund tar avstamp i sina egna erfarenheter av stöd- och serviceinsatser och lyfter vardaglig och ofta osynlig komplexitet i analyser av möjligheter i relation till välfärdsstaten, vilket också syns i min studie. Gemensamt har också våra studier att habiliterande insatser blir relevanta i våra material. Vidare har Bylunds avhandling ett genomgående genusperspektiv och HBTQ får plats i vissa utsagor och textmaterial, men HBTQ är inte ett uttalat fokus och påverkar inte heller urvalet av studiedeltagare, vilket skiljer våra studier åt. Bylund lyfter normbrytande funktionalitet i relation till välfärdsstaten som sin central, medan jag snarare riktar ögonen mot hur autistiska transpersoner skapar mening kring det vardagliga livet och hur det villkoras av cis⁵- och funktionsnormativa ramverk.

Transforskning

Etnologen Signe Bremers avhandling *Kroppslinjer: Kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering* (2015) utgör ett viktigt inlägg i svensk etnologisk transforskning. Boken publicerades i sin första upplaga bara två år innan steriliseringskravet för transpersoner som ville ändra sitt juridiska kön avskaffades 2013. Med en queerfenomenologisk ansats undersöker Bremer hur personskap, kropp, och kön formuleras och legitimeras i transpersoners möte med den svenska specialistvården. Medan jag inte har avgränsat min studie till vård, som Bremer har, så har transvård ändå blivit viktigt i mitt material och i min analys. När jag sökte intervjudeltagare betonade jag att det inte spelar någon roll om en har, planerar att ha, eller har haft kontakt med transvården (se Bilaga 1), utan det viktiga är att en identifierar sig som eller känner igen sig själv som transperson. Således begränsas inte mitt material till utsagor relaterade till transvård. Detta möjliggör för förståelser som inte har sina utgångspunkter i vården, utan i vardagslivet och de aspekter av vardagen som framträder som mest brännande eller aktuella i studiedeltagarnas liv. På så sätt har transpersoner som inte har eller inte planerar att ha kontakt med transvården kunnat inkluderas i mitt urval, och upplevelser som inte centrerar könsbekräftande vård har också kunnat få ta plats. Vidare centrerar inte Bremer

---

⁵ Cis kan referera till en person vars könsidentitet stämmer överens med det kön som tilldelades vid födseln, men också till cismotivitet, som pekar dels på normer som förutsätter att alla är cispersoner, dels på föreställningen om att det bara finns två (binära) kön.

transpersoner som också är autistiska eller diagnostiserade med andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), vilket är en större skillnad mellan våra studier.

Genusvetaren Marie-Louise Holms avhandling *Fleshing out the self: Reimagining intersexed and trans embodied lives through (auto)biographical accounts of the past* (2017) centrerar trans- och intersexpersoners historiska autobiografiska artikuleringar under 1900-talet för att belysa hur föreställningar om vård kan influeras och omarbetas utifrån dessa utsagor. Holm undersöker dels levda erfarenheter och *embodied lives*, dels hur föreställningar om vård för trans- och intersexpersoner har utvecklats historiskt, och belyser på så sätt vilka kroppar och vilka personer som förstås ha eller ha möjligheten att ha levbara liv. Holms avhandling har ett större historiskt perspektiv än min studie, men vi båda riktar uppmärksamhet mot vilka framtider som blir möjliga att nå. Holms fokus ligger också specifikt på vård och jag, som tidigare nämnt, centrerar hur autistiska transpersoner skapar mening genom att orientera sig i vardagslivet.

Relaterad blir också genusvetaren Ida Linanders avhandling *“It was like I had to fit into a category”*: *People with trans experiences navigating access to trans-specific healthcare and health* (2018). Linander, i likhet med min studie, utgår från kvalitativa intervjuer som centrerar transpersoners levda erfarenheter. Syftet för Linander är att förstå hur konstruktioner av transerfarenheter och kön påverkar transspecifika vårdpraktiker, tillgång till könsbekräftande ingrepp, samt tillgång till hälsa. Väntetider, bristande kunskaper inom vården och otillräckligt stöd visar sig vara centrala variabler i transpersoners upplevelser av psykisk ohälsa. Linander visar också hur olika rum bidrar till välmående eller skapar ohälsa beroende på rummets form; offentliga toaletter och omklädningsrum kunde inte husa transpersoner på ett icke skavande sätt, medan transseparatistiska och queera rum upplevdes som tryggare och mer hemmastatt. Jag visar också i min studie vad tillgång till olika rum får för mening för mig och mina intervjudeltagare, men snarare i relation till autistiska transpersoners självformuleringar och sätt att förstå sina positioneringar i världen och inte specifikt i termer av psykisk ohälsa eller vårdkontexter.

Språkforskaren Carin Leibring Svedjedal undersöker transpersoners diskursiva formuleringar av kön och identitet i avhandlingen *Att vara och göra trans: Diskurser om kön och transidentiteter i transpersoners egenvalda självbenämningar och svensk medierapportering 2019-2023* (2025). Leibring Svedjedal visar hur diskurser förändras i olika rum, där förståelser av trans och könsidentitet inom gruppen transpersoner präglas av flexibilitet och en betoning på mentalt kön, medan förståelser utanför gruppen villkoras av vad Leibring Svedjedal kallar

för cisbinary matrix⁶, där biologiskt kön likställs med könstillhörighet. Våra studier har gemensamt att vi intresserar oss för olika sätt som transpersoner kan formulera sig själva på, men skiljer sig åt i våra diskursiva respektive fenomenologiska ingångar.

Viktig att nämna är också Matilda Wurm, psykolog och lektor i socialt arbete vid Örebro universitet, som sedan 2022 har drivit forskningsprojektet *Minoritetsstress och minoritetsglädje hos transpersoner: En interventionsstudie*. Syftet med projektet är att skapa en mer nyanserad förståelse av transpersoners upplevelser av det som kallas minoritetsstress och minoritetsglädje och hur de samverkar med psykisk och fysisk ohälsa i samband med sociala interventioner (Wurm 2023). Studien har mynnat ut i ett antal artiklar som berör (över)levbarhet (Lundberg, Wurm & Malmquist 2022), glädje (Wurm, Lundberg, Mejias Nihlén & Malmquist 2024), och mikroaggressioner (Wurm, Lundberg & Malmquist 2024), för att nämna några. Begreppet minoritetsstress förekommer inte i min studie och är inte heller ett uttalat fokus, som det är för Wurm med flera, men de påtryckningar och smärtande desorienteringarna till följd av cis- och funktionsnormer som blir central i mitt material och min analys kan ändå förstås relatera till minoritetsstressbegreppet.

HBQT och funktion

Att orientera sig i en kvalitativ, humanistisk forskningskontext som centrerar autistiska transpersoner eller transpersoner med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) är ett synliggörande arbete i bemärkelsen att avsaknaden av sådan forskning blir tydlig. Kvalitativ forskning som ställer frågor om autistiska transpersoners upplevelser, erfarenheter, och meningsskapande är få till antalet. Utbudet av forskning som ställer frågor om orsakssamband, behandling, och föräldraskap i relation till transpersoner med NPF är desto större, ofta i medicinska kontexter. Trots detta finns det ett antal inlägg i min studies grannskap som banat väg för forskning som centrerar just transpersoner med NPF och som min studie talar med.

Genusvetaren Anna Siverskog undersöker i sin avhandling *Queera livslopp: Att leva och åldras som lhbtq-person i en heteronormativ värld* (2016) äldre LHBTQ-personers livsberättelser. Siverskog kontextualiserar livsberättelsernas detaljer med undersökningar av över tid förändrade samhällen, och lyfter på så sätt studiedeltagarnas livserfarenheter i relation till heteronormativa förväntningar och hur de sammanflätas med ålder, kön, och sexualitet. Linn

---

⁶ *Cisbinary matrix* är formulerad efter Judith Butlers *heterosexual matrix* (Butler 2007) och ska förstås som det sätt som cis-binära identiteter konstrueras som normala genom upprepade handlingar som över tid (re)producerar binära, biologiska kön som ett av naturen givet tillstånd (Leibring Svedjedal 2025: 334).

Sandberg, också genusvetare, undersöker i sin avhandling *Getting Intimate: A Feminist Analysis of Old Age, Masculinity and Sexuality* (2011) sexualitet, begär och åldrande i relation till män. Sandberg intresserar sig för de manliga studiedeltagarnas artikuleringar av sig själva och sexualitet genom intervjuer och dagboksanteckningar, och visar på vilka formuleringssätt som finns tillgängliga för deltagarna. Sandberg är projektledare för det aktuella forskningsprojektet "Imagining Queer Aging Futures: a study of LGBTQ Aging in Estonia" och driver också tillsammans med Anna Siverskog ett forskningsprojekt med titeln "Hbtq och demens i policy och praktik inom svensk demensomsorg". Trots många ämnesskillnader mellan både Siverskogs och Sandbergs forskning och min studie så ser jag ändå ett släktskap i teman av kön, tid, och möjligheter till identitetsformulering.

Rowan Maddox, genusvetare och doktor vid universitetet i Bergen, visar i avhandlingen *The Centrality and Marginality of Disability: Tracing the Historical Contingencies of the (Mis)Uses of Autism in Anti-Trans Politics and Discourse* (2024) hur diskurser av funktionsnedsättning och kön sammanfaller i genuskritiska förklaringsmodeller. Särskilt fokus lägger Maddox på att belysa de sätt som autism används för att osynliggöra och ogiltigförklara transpersoners liv och existens. Ett exempel är hur den autistiska personen lyfts fram som särskilt utsatt för risk att tro att hen är transperson, och därmed också utsatt för risk att ta beslut om irreversibel könsbekräftande vård (Maddox 2024: 24). Att vara trans blir här en omöjlighet för den autistiska personen, och den autistiska personen är vidare inte kapabel till vare sig agens eller självkännande. Autism förstås här också som anledningen till en transidentitet, vilken används för att ogiltigförklara trans som ett möjligt varande för en autistisk person. Min studie har gemensamt med Maddox att vi båda intresserar oss för just trans och autism, och Maddox analys av de sätt som autism används för att illegitimera transpersoner blir av relevans i mitt analysavsnitt. Vi skiljer oss dock åt i Maddox fokus på historiska formuleringssätt och mitt fokus på att som autistisk transperson navigera och orientera sig i vardagslivet.

Metod och material

Autoetnografi

Min studie är autoetnografisk i flera bemärkelser, vilket jag redogör mer specifikt för under nästkommande rubriker, men skisserar först vad autoetnografi är och vad syftet med en autoetnografisk metodologi är. Att göra autoetnografisk forskning innebär att undersöka något med forskarjaget som utgångspunkt. Målet är att genom detta arbetssätt möjliggöra kunskap

som vänder sig både inåt och utåt, där de egna erfarenheterna och inre känslorna följs och förstås i relation till andra människor och större kulturella strukturer (Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 46; Bylund, Liliequist & Silow Kallenberg 2021: 1; Patton 2025: 102-103). Autoetnografi är således en metodologi och ett perspektiv som kan ta vara på det emotionella, kaotiska, och introspektiva som ofta präglar kvalitativ forskning, särskilt när känslofyllda och svåra ämnen som ohälsa, kris, och död centreras (Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 8-17). Kärnan i autoetnografisk forskning är kunskap om det specifika, inte om det generella, och att synliggöra och analysera kopplingarna mellan det personliga och det kulturella (Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 25; Patton 2015: 101-102).

Jag har arbetat med en form av kollektivt kunskapande genom samskapande intervjuer, där jag och studiedeltagarna har deltagit i aktiv dialog med varandra för att synliggöra processer av meningsskapande (jfr Ellis, Adams & Bochner 2011: 279; Ellis, Kiesinger & Tillman-Healy 1997). Vidare använder jag också ett gestaltande sätt att skriva analys på, där mina förståelser av materialet belyses genom ett så kallat evokativt skrivande i ett realistiskt förstapersonsperspektiv. Jag redogör mer specifikt för hur den autoetnografiska metoden genomsyrar dessa under nästkommande rubriker.

Att skapa ett material

Intervjun som materialinsamlingsmetod blev tydlig i skuggan av denna studies syfte och frågeställningar; eftersom jag ville veta något utifrån specifika perspektiv var det rimligt att fråga och prata med de personer vars perspektiv jag ville nå (se Fägerborg 2012: 88-90; Hagström & Nylund Skog 2023: 127-129). För att skapa materialet i denna studie har jag vänt mig till vuxna som förstår sig själva som autistiska transpersoner. Huruvida deltagarna hade autism- och/eller könsdysforidiagnos eller inte var inte avgörande i urvalet. Detta beslutade jag dels för att autism- och könsdysforiutredningar inte sällan är otillgängliga på grund av långa kötider (Karolinska universitetssjukhuset 2025a; Socialstyrelsen 2022: 18-19), dels för att jag ville möjliggöra för olika perspektiv utifrån att ha eller inte ha diagnos att synas.

För att komma i kontakt med potentiella deltagare skrev jag en intervjuannons (se Bilaga 1) som jag publicerade på sociala medier, både i offentliga kanaler och i slutna autism- och/eller transseparatistiska forum och grupper som jag sedan innan hade tillgång till. Innan jag publicerade annonsen i dessa slutna grupper bad jag om tillåtelse från gruppernas administratörer och tydliggjorde också i inläggstexten att jag själv är autistisk transperson.

Detta gjorde jag dels för att vara transparent med mina intentioner med studien, alltså att skapa forskning av och för gruppen, dels för att tydliggöra mig själv inför intresserade deltagare.

Jag kontaktade även flera intresseorganisationer och bad om hjälp med att nå ut till målgruppen. Samtliga intresseorganisationer nekade mina förfrågningar med anledning av det höga antalet forskningsförfrågningar som både autister och transpersoner mottar, och organisationerna har därför valt att inte förmedla sådana kontakter. I stället hänvisades jag till sociala medier, där inbjudan till studien kunde komma direkt från mig och där potentiella deltagare enkelt kunde antingen ta kontakt med mig för att delta i studien, eller ignorera annonsen.

Personer som deltagit i min studie har också efter genomförd intervju erbjudit sig att kontakta personer de känner som potentiellt skulle kunna vara intresserade av att delta, en så kallad snöbollsmetod där deltagares egna sociala nätverk används för att nå ut till deltagare (se Patton 2015: 298-299). En deltagare har tillkommit på detta sätt.

Jag har genomfört totalt elva intervjuer tillsammans med sex olika personer, eller sju personer om jag själv räknas in. Deltagarna har varit mellan 20 och 40 år gamla och varit bosatta i Sverige. Informerat samtycke har efterfrågats och givits av samtliga deltagare. Alla samtycken har dokumenterats med signerade samtyckesblanketter då vi setts i person, och med digital underskrift då fysisk underskrift har varit omöjlig. Jag har också kontinuerligt påmint samtliga deltagare om deras rätt att när som helst och utan att ange anledning kunna återkalla sitt samtycke, och jag har kontaktat samtliga deltagare efter genomförda intervjuer för att säkerställa att allt fortsatt känns bra.

Tystnad och bortfall

Tre personer som visade initialt intresse för att delta i denna studie har, efter den första kontakten men innan genomförd intervju, avbrutit sitt deltagande. Anledning till avbrott behöver aldrig anges, men vissa har på eget bevåg delgett att de avbryter sitt deltagande på grund av sjukskrivning, psykisk ohälsa, och energi som inte räcker till. Jag lyfter detta för att belysa hur en tredjedel av denna studies potentiella studiedeltagares avbrott kan exemplifiera en specifik typ av tystnad i urvalsgruppen. Autistiska transpersoner har ofta fler samtidiga funktionsnedsättningar eller sjukdomar och psykisk ohälsa är vanligt förekommande, och det kan ta större mängder energi för en autistisk person att delta i exempelvis intervjuer eller att

prata om saker som kan vara jobbiga än det gör för allistiska⁷ personer (jfr Bylund 2022: 49-50; Socialstyrelsen 2024b: 18).

Detta visar också vidare på att det bara är vissa autistiska transpersoner som har kunnat delta i min studie, och därmed är det bara vissa autistiska transpersoners erfarenheter och förståelser som ges plats i denna uppsats. Jag är inte ute efter att skapa generaliserbar kunskap, men denna oavsiktliga avgränsning har smalnats av de perspektiv som blir åtkomliga i denna studie. Tystnaden som uppstår här förblir tyst, men bör ändå nämnas.

Crippad kommunikation

Funktionsforskarna Margaret Price och Stephanie L. Kerschbaum skriver i "Stories of Methodology: Interviewing Sideways, Crooked and Crip" att "disability cripps methodology," alltså att funktionsnedsättning crippar metodologi (Price & Kerschbaum 2016: 20-21). Jag förstår detta som att metodologi måste anpassas utefter funktion, inte tvärtom, och att metodologiska överväganden måste göras med flexibilitet och kreativitet för att kunna bemöta olika kommunikationssätt, energinivåer och anpassningsbehov. De sätt som vi fungerar på formar alltså nödvändigtvis de metoder vi använder oss av. Jag visste redan i denna studies tidiga formulering att jag ville förstå autistiska transpersoners vardagsnära upplevelser, och jag visste också att autister till en högre grad än allistiska personer kommunicerar på sätt som bryter mot funktionsnormativa förväntningar (Socialstyrelsen 2022: 15). Frågor kan ta längre tid att besvara, synkrona samtal kan vara svåra att förstå, och att ses i person kan vara stressande och utmattande (se Kunskapsguiden 2024; Yi, Wang, Song & Han 2022; 1177 2024). Jag visste också detta utifrån mig själv och mina egna erfarenheter av socialt samspel. Därför var det viktigt att intervjuemetoden reflekterade detta, och att det talade, synkrona samtalet inte utgjorde det föredragna eller det mest självklara sättet att göra intervju på. Jag ville hellre anstränga mig för att förstå snarare än kräva att deltagarna skulle anstränga sig för att bli förstådda.

I den intervjuannons jag publicerade i sociala medier och skickade till intresseorganisationer betonade jag att intervjuerna jag ville genomföra kunde gå till på många olika sätt (se Bilaga 1). Ett flertal intervjudeltagare, även de som valt att göra talade intervjuer i person, har uttryckt uppskattning för denna formulering. En deltagare som i denna uppsats kallas Joanna valde att kommunicera skriftligt och har uttryckt att hon inte hade deltagit om talad kommunikation hade varit ett krav. Således har den flexibla intervjuformen varit nödvändig för att möjliggöra för vissa personer att över huvud taget kunna delta i studien (jfr Bylund 2022: 49-50).

---

⁷ Icke-autistiska.

Vidare har den blandade formen av intervjumetod också möjliggjort ett unikt material som blivit till när studiedeltagaren har kunnat kommunicera på det sätt som föredragits av eller varit avgörande för denne. Jag utgår från att språk är en nyckel att förstå världen med, där olika sätt att kommunicera på möjliggör olika förståelser av sig själv och sina upplevelser. Denna studie ämnar förstå situerade perspektiv, och därför har det varit viktigt att så långt det går möjliggöra de kommunikationssätt som deltagaren vill använda och kan förstå och göra sig förstådd genom.

Samskapande intervjuer

De samskapande intervjuerna jag har genomfört baserar jag på vad Carolyn Ellis kallar interaktiv intervju (Ellis 2008: 443-445), men då alla intervjuer som involverar minst två personer är *interaktiva* per definition, blir *samskapande* här en tydligare benämning. Den samskapande intervjun är en autoetnografisk metod i två bemärkelser: dels inkluderas mina egna utsagor i materialet genom att jag själv deltar med reflektioner och utsagor under intervjun, dels samtalar jag och deltagaren i reflekterande dialog där vi tillsammans skapar mening, jämför förståelser, och belyser olika sätt att förstå våra egna erfarenheter på (Ellis 2008: 444-445; Liliequist & Silow Kallenberg 2023: 160). Materialet är således skapat genom att två personer med liknande förutsättningar att förstå sin och varandras vardag tillsammans kunskapar om trans, autism och funktion i syfte att nå vad Ellis kallar ett *joint sensemaking*, eller ett kollektivt meningsskapande (Ellis 2008: 443). Detta innebär dock inte att jag och deltagarna har genomfört intervjuerna på samma villkor. Det är jag som har ansvarat för att intervjun flyter på, att vi håller oss någorlunda inom det förutbestämde temat (som jag utvecklar vidare nedan), och att vi inte drar över tiden eller fortsätter intervjun när min eller deltagarens energi har tagit slut. Det är också jag som styr intervjun i bemärkelsen att det vi pratar om har formulerats av min studies syfte och frågeställningar.

Intervjuerna har varit tematiska och till varierande grad semistrukturerade, vilket här innebär att en intervjuguide (se Bilaga 3) har arbetats fram i förväg som sedan har använts som ett vägledande men inte allsmäktigt dokument under själva intervjuerna (jfr Aspers 2011: 143-144). Vissa deltagare föredrog att svara koncist på direkt ställda frågor och intervjuguiden användes då mer flitigt och intervjun blev mer strukturerad. Andra deltagare associerade fram berättelser och reflektioner som sträckte ut sig inom temat trans, autism och funktion, där intervjuguiden inte blev ett lika centralt dokument och intervjun fick ett mindre strukturerat format. Intervjuguiden har också reviderats över tid allt eftersom vissa teman har visat sig vara viktigare och mer centrala än jag initialt trott. Det har varit viktigt för mig att inte låsa mig vid mina på förväg formulerade frågor, vilket semistrukturen också har möjliggjort (Aspers 2011:

143). Genom att söka efter nya samtalsvägar och belysa deltagares ivägsvävande utsagor som kunskapande möjligheter har intervjumaterialet tillåtits växa fram utefter det som framkommit som viktigt för deltagarna. Det har också möjliggjort kunskapande utifrån perspektiv och erfarenheter som legat utanför min egen initiala förståelsehorisont, där deltagares utsagor har lett till att jag kunnat ställa frågor som jag inte kunnat formulera i förväg.

Av de sex intervjudeltagarna har jag träffat fem av dem i deras hem och genomfört intervjuer med talat språk som huvudsakligt kommunikationssätt. Dessa talade intervjuer har spelats in som ljudfiler och sedan transkriberats. Ljudfilerna och transkriptionerna har lagrats separat på en lösenordskyddad dator, i lösenordsskyddade mappar, och för att organisera dem har de alla tilldelats koder som bara jag har kunnat identifiera.

Det som kan kallas ritpratande har använts som kompletterande kommunikationssätt vid en av intervjuerna, där ritande med papper och penna användes av deltagaren för att illustrera sitt talade språk. Detta gjordes för att tydligare visa tankegångar och resonemang som potentiellt inte hade kunnat kommuniceras med endast det talade språket (se Ardoris 2019: 42).

En deltagare valde att göra vad jag kallar för samskapande chattintervju, där jag och deltagaren under flera dagar skickade meddelanden fram och tillbaka till varandra. Den samskapande chattintervjun har gemensamt med den talade samskapande intervjun att en dialog med turtagning görs mellan de som deltar i intervjun, där det finns möjlighet att under samtalets gång ge gensvar, ställa frågor, och referera tillbaka till tidigare utsagor (James & Busher 2012: 179-181). Däremot finns det talade ordet inte närvarande i chattintervjun, utan den består helt och hållet av skriven text och grafiska element som emojis. Chattintervjun har också skiftat mellan det synkrona och asynkrona, där vissa meddelanden har lästs så fort de skickats och andra meddelanden har öppnats först efter flera timmar eller nästa dag. Chattintervjun pågick i totalt tre dagar.

De olika materialen och sätten de har skapats på möjliggör olika typer av kunskap. Den synkrona intervjun lämnar mindre utrymme för att stanna upp och reflektera, medan den asynkrona intervjun tillåter att formulera sig under en längre tid innan chattmeddelandet skickas. Detta betyder inte att den synkrona intervjun skulle vara mer ärlig, utan att när en behöver svara på direkta tilltal så kan utsagorna vara mer spontana och inte lika genomtänkta som vid ett asynkront sätt att kommunicera. Jag har under arbetets gång märkt att den synkrona intervjun oftare innehåller motsägelsefulla utsagor och glapp i resonemangen än asynkrona intervjuer.

Jag har behandlat båda typerna av intervjumaterial på liknande premisser, alltså att jag utgått från att materialen representerar meningsskapande processer, men med en medvetenhet om de varierande formuleringsmöjligheterna i relation till de synkrona och asynkrona sätten att kommunicera på. Vidare skiljer sig också materialen åt i möjligheterna till kontextualisering; de talade intervjuerna har spelats in som ljudfiler som jag har kunnat lyssna på i efterhand och på så sätt kunnat kontextualisera de skriftliga transkriptionerna. De talade intervjuerna består alltså i mitt material av både ljud och text, medan den skriftliga intervjun enbart består av text. På så sätt har jag i analysarbetet av de talade intervjuerna kunnat notera hur snabbt eller långsamt vi pratat, om utsagor följts av skratt eller suckar, och om tonlägen ändrats eller tystnader dragits ut på. Denna kontextualisering är inte möjlig att göra i en chattintervju, och jag har därför inte kunnat lyfta tolkningar som grundar sig i ljudvolym, tonlägen, eller hastigheter, utan enbart i de skriftliga formuleringarna.

Chattintervjun består av precisa meningsformuleringar, både i bemärkelsen av meningar som byggs upp med bokstäver och skiljetecken, och meningar som konstrueras socialt och blir betydelsefulla. Också den talade intervjun är full av meningar, men chattintervjun tillåter en att i sin egen takt formulera sig, läsa det en har skrivit, och omformulera sig. En kan ha tid att täppa igen glapp i resonemang eller reda ut motsägelsefulla utsagor innan de skickas i chattfönstret. Detta har gjort att jag inte kunnat analysera detta material utifrån flera olika perspektiv, alltså med ljud och minnen om att tala med varandra, som jag har kunnat göra med det material som skapats genom de talade intervjuerna (se Patton 2015: 316-317).

Observationer och kontextualisering

Jag har använt observationer som en kompletterande materialskapande metod. Detta har jag gjort främst under de talade intervjuerna, eftersom jag och deltagaren inte befann oss i samma rum under den samskapande chattintervjun. Distansen har således omöjliggjort materialskapande genom att observera till exempel kroppsspråk eller miljön som intervjun genomförs i.

Studiedeltagarnas utsagor i intervjuerna står i denna studies centrum, men till exempel objekt i personernas hem eller hur vi rört på oss i intervjusituationerna har också varit viktiga för att ytterligare kontextualisera utsagorna. Observationerna och intervjuerna ska i min studie förstås som för det mesta samtidigt och i samspel med varandra (*för det mesta*, för att intervjuerna har bött i ljudinspelningar med tydlig början och slut medan observationerna ibland har börjat vid ytterdörren, på bussen, eller i mitt eget vardagsrum). En kropp som skruvas på eller ett

planeringshjälpmedel på väggen kontextualiseras här med utsagor, och utsagor kontextualiseras med gestikulationer, fikabröd, känslor som bubblar upp i mig, och ögonbryn som höjs eller skrynklas ihop (se Dankić & Lundquist 2023: 174-175).

Det material som observationerna mynnade ut i skapades främst genom minnesanteckningar som jag skrev efter genomförda intervjuer, men korta stödord och noteringar återfinns också i det anteckningsblock jag hade med mig till intervjuerna. Själva framställningen av observationerna i materialet som behandlas i analyskapitlet har kompletterats genom att jag lyssnat på ljudinspelningarna från intervjuerna. På så sätt har jag kunnat komplettera mina noteringar om rummets uppbyggnad med ljud från fingrar som trummar på en kaffekopp, långa tystnader som brusar i inspelningarna, och tonlägen som indikerat eller framkallat olika känslotillstånd.

Analysmetod

Att skapa teman

De teman som analyskapitlet är uppdelat i har arbetats fram utifrån den av psykologiforskarna Virginia Braun och Victoria Clarke formulerade reflexiva tematiska analysen. Syftet med metoden är att tyda fram och skapa teman för att urskilja gemensamt meningsskapande och överlappande idéer i kvalitativt material. Denna metod betonar också forskarens aktiva roll i att tolka fram teman, och motsäger alltså att teman skulle finnas färdiga att hämta eller upptäcka i materialet (Braun & Clarke 2021: 77).

När jag transkriberade intervjuerna och läste textmaterialet bekantade jag mig med utsagorna på ett långsamt, noggrant sätt, och kodade därefter texterna utefter vad de tycktes handla om. Det kunde röra sig om till exempel specialintressen, tidsbrist, vänskapsrelationer, hormonbehandling, eller kognitiva hjälpmedel. I detta stadie formulerade jag potentiella teman i bakhuvudet, och behövde konstant påminna mig själv om att koda först och främst (se Braun & Clarke 2021: 12). Därefter grupperade jag koderna i olika släktskap genom att skriva ut utsagorna på papper och klippa ut meningar som jag sedan placerade i högar på ett bord. Jag märkte snabbt att högarna spred ut sig och bildade pappersbroar av svårplacerade citat mellan sig. Vissa utsagor färgkodades tydligt med genomgående grön, lila, eller röd överstrykningspenna, medan andra utsagor pryddes med upp till fem färger som stretade mot varandra. De teman som strukturerar analyskapitlet är inte de första teman som formulerades, och de hade heller inte nödvändigtvis behövt bli de sista. Det är dock de teman som framstod som mest brännande för mig och som talade gentemot mitt syfte och mina frågeställningar.

Att skriva och att tolka

Själva skrivandet är en central analytisk metod i denna studie. Det som kommunikationsforskarna Arthur Bochner och Carolyn Ellis kallar för evokativt skrivande⁸ är ett sätt för mig att skriva fram inte bara det som sägs och görs under intervjuerna, utan också det som känns (se Bochner & Ellis 2016). I min studie görs detta genom att gestalta hela intervjusituationer, till exempel sensoriska upplevelser, av mig uppfattade stämningsskiften i samtalen, eller borrhande blickar. Jag har också redigerat de transkriberade utsagorna så att de blir tydligare, eftersom talat språk ofta gör sig svårbegripligt i transkriberad text, och också gestaltat dem på ett berättande sätt där utsagornas centrala meningar och perspektiv skrivs fram (se Hagström & Nylund Skog 2023: 145-146). Det av antropologen Clifford Geertz myntade begreppet täta beskrivningar⁹ är en integrerad del av detta sätt att skriva på. Geertz menar att etnografi är täta beskrivningar, eller att etnografi är det mångfacetterade tolkande som forskaren gör när hen framställer text (Geertz 1973: 6). Det är alltså genom att aktivt skriva fram tolkningar om det som sägs och görs som materialets tysta detaljer får mening. Med denna utgångspunkt är det svårt, och inte heller särskilt önskvärt, att dra en skarp linje mellan att tolka och att skriva. Mitt material framställs därför i analyskapitlet på ett evokativt, berättande sätt, där tolkningar vävs samman med transkriptioner, ljudinspelningar, chattinlägg, och fältanteckningar för att gestalta meningsskapande processer.

Syftet med att skriva på detta sätt är att bjuda in läsaren att komma meningsskapandet nära och på så sätt tillgängliggöra situerad kunskap (Bylund, Liliequist & Silow Kallenberg 2021: 3; Liliequist & Silow Kallenberg 2023: 157). Jag menar att evokativt skrivande kan förstås som en förlängning av de etnografiska fältanteckningarna som etnologer ofta för i fält, där allt från kroppsrörelser och tonlägen till lukter och temperaturer får plats i anteckningsblocket (se Hagström & Nylund Skog 2023: 147). Genom att också skriva fram dessa upplevelser i analytisk text kan jag förmedla en mer omfattande förståelse av intervjusituationen och de (tysta, förgivettagna) handlingar som utförts där (jfr Geertz 1973: 6-10).

Jag använder ett förstapersonsperspektiv när jag skriver fram mitt material, där berättandet förmedlar hur jag upplevde intervjusituationerna. Genom att skriva utifrån mitt eget perspektiv kan jag synliggöra min aktiva, tolkande roll i materialframställningen (Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 78-79). Även om intervjuerna har varit samskapande och deltagarna har delgett hur de förstår och tolkar sina egna utsagor så är det fortfarande jag, i egenskap av intervjuare

---

⁸ Översatt från engelskans *evocative writing*.

⁹ Översatt från engelskans *thick descriptions*.

och uppsatsförfattare, som har framställningsprivilegiet. Genom att skriva ur ett förstapersonsperspektiv betonar jag denna positionering och synliggör att kunskapen som nås i denna uppsats är framtolkad av mig, utifrån de positioner jag har.

Vidare skriver jag också i en så kallad realistisk genre. Tony Adams, Stacy Holman Jones och Carolyn Ellis beskriver den realistiska genren som ett sätt att, genom att skapa berättelser som känns verkliga, förmedla situerade perspektiv. Genom att använda personliga erfarenheter, till exempel av intervjusituationen eller av att vara autistisk transperson, kan författaren beskriva och förstå komplexa kulturella erfarenheter (se Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 85). Även denna form av text är förknippad med täta beskrivningar, där kontexter, bakgrunder, och strukturer skrivs fram genom forskarens tolkande arbete (se Adams, Holman Jones & Ellis 2015: 85; Geertz 1973: 6-10).

Jag har också valt att skriva fram och formatera chattintervjun som ett chattfönster i den flödande texten, där deltagarens meddelanden är formaterade till vänster och mina meddelanden till höger. Detta är ytterligare ett sätt att skriva och gestalta evokativt, där jag försöker föra både mig själv som författare och eventuella läsare närmare intervjusituationen.

Etikdiskussion

Risker och nytta

Vetenskapsrådet lyfter att studiedeltagare ibland vill delta i en studie på sätt som potentiellt kan vara riskabla (Vetenskapsrådet 2024: 59). En av de största riskerna jag ser med att delta i min studie är att ens utsagor lämnar ens privata sfär och analyseras av en person vars intresse delvis ligger i att skriva en uppsats. I flera av uppsatsens analytiska teman framkommer utsagor som kan, inte minst av studiedeltagarna själva, upplevas som jobbiga, skamfyllda, eller sorgliga. Det är stundvis intima utsagor som blottlägger deltagarens närmaste vardag. Samtidigt har flera deltagare uttryckt att det har varit skönt att få prata om sådant som de vanligtvis inte får tillfälle att prata om, och att de ser positivt på att bidra till forskning som syftar till att synliggöra och förstå deras liv och hur de villkoras på olika sätt.

Jag har tillsammans med studiedeltagarna haft konversationer om blottläggande utsagor och om hur deltagaren känner om att utsagorna inte bara skrivs fram, utan också läses, tolkas, diskuteras, och analyseras. Jag har berättat om hur uppsatsprocessen går till och att det färdiga arbetet, innehållandes deltagarnas utsagor, kommer att bli tillgängligt för andra att läsa. Jag har

innan, under, och efter intervjuerna kontaktat samtliga deltagare för att inhämta kontinuerliga samtycken utöver de signerade samtycken som efterfrågats och givits vid intervjutillfället.

Forskare ska enligt Vetenskapsrådets riktlinjer säkerställa att ”forskningen utförs med respekt för människovärdet, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter; riskerna för forskningspersonerna minimeras och hålls på en rimlig nivå; riskerna står i rimlig proportion till de förväntade kunskapsvinsterna” (Vetenskapsrådet 2024). Forskningen ska också utgå från de fyra principerna ”att göra gott; att inte skada; att respektera självbestämmande; att upprätthålla rättvisa” (Vetenskapsrådet 2024). Autistiska transpersoner är en utsatt grupp och forskning som centrerar gruppen måste med nödvändighet göras med detta i åtanke. Frågan huruvida forskningen kan användas för att göra ont och skada gruppen är viktig att överväga. Jag ser i min studie inga sådana risker gentemot autistiska transpersoner som grupp, men som nämnt ovan utgör att berätta om känsliga och svåra upplevelser en emotionell risk för studiedeltagarna.

Att avstå från att göra forskning som involverar utsatta grupper kan bidra till ökad osynlighet och fortsatta kunskapsluckor om gruppens levnadsvillkor (Vetenskapsrådet 2024: 59). Jag förstår min studie som synliggörande i denna bemärkelse, där syftet är att skapa och lyfta fram kunskap utifrån perspektiv som tystas ned, och det är också detta som jag ser som min studies största nytta. I kombination med de sätt som jag kontinuerligt arbetat med att minska potentiella risker för deltagarna i denna studie ser jag att nyttan överväger riskerna.

Samtidig forskare och deltagare

Att denna studie är autoetnografisk innebär att kunskapandet rotar sig i både mina egna och andra autistiska transpersoners erfarenheter. Det innebär också att jag, vars utsagor och deltagande i intervjuerna också inkluderas i materialet, utelämnar känsliga uppgifter om mig själv. Jillian Tullis, professor i kommunikation, belyser denna aspekt av autoetnografiskt kunskapande och menar att forskaren måste överväga risker hen potentiellt utsätter sig själv för (Tullis 2022: 59). Hur påverkas jag av att tillägna en vårtermin djupt in i ett känsligt ämne som ligger så nära in på min egen vardag? Vilka delar av mig själv är jag villig att synliggöra och låta genomgå granskning och diskussion på seminarier och opponeringar? Riskerar jag att, för att slutföra min uppsats, blottlägga utsagor som jag annars inte hade velat dela med mig av? Detta är frågor jag har kontinuerligt behövt ställa till mig själv och som jag har diskuterat med min handledare. I likhet med de andra studiedeltagarna menar jag att det är viktigt att prata om

svåra erfarenheter, och att arbetet med denna studie har varit lika givande som det har varit påfrestande.

Det är svårt, om inte omöjligt, att separera mitt forskarjag från mig som autistisk transperson. Vidare bygger denna uppsats på insiderskap; kunskapsmålet baseras på att vi, jag och studiedeltagarna, tillsammans skapar och förstår mening utifrån positioneringar som vi förstår som mer eller mindre gemensamma. I stället för att försöka åsidosätta delar av mig själv har jag valt att förstå insiderskap och situerade förståelser av världen som kunskapsmöjligheter—men detta perspektiv kräver också en reflexiv diskussion om vad positionering har för konsekvenser för vilken kunskap som blir möjlig att nå.

Funktionsforskaren Gagan Chhabra menar att kunskap är tätt kopplat till erfarenhet; genom att erfara och återskapa kulturellt konstruerade positioner genom det vi upplever som gruppstillhörighet når vi också kunskap om gruppen i fråga (Chhabra 2020: 308). Etnologen Fataneh Farahani menar å andra sidan att detta antagande, alltså att den som har erfarenhet också har (sann) kunskap, riskerar att (re)producera essentialistisk kunskap när hegemoniska, stereotypa förståelser av världen utifrån specifika perspektiv blir obestridliga (Farahani 2010: 123). Dessa perspektiv behöver dock inte nödvändigtvis förstås som varandras motsatser. Att vara autistisk transperson ger mig och mina studiedeltagare kunskaper om hur det är att vara autistiska transpersoner, vilka också är de förståelser jag vill nå i denna studie. Samtidigt är det avgörande för denna uppsats att jag kontinuerligt ställer frågor om hur, varför, och på vilka sätt dessa kunskaper bildas. Genom att utgå från att kunskap bara är nåbar från människors positioner kan jag också synliggöra vilken kunskap som möjliggörs utifrån dessa specifika positioner. Jag och studiedeltagarna kan också bekräfta och reproducera varandras antaganden och fördomar, och det finns en stor risk att jag inte kunnat synliggöra alla gånger vi gjort detta just eftersom vi återspeglar oss i varandra (jfr Farahani 2010: 115-117). Att påpeka detta gör inte att jag skaffar mig möjligheten att se saker som jag inte kunde se tidigare, men belyser att mitt perspektiv är begränsat.

I och med att jag har kunnat möta många utsagor med en egen förståelse av liknande erfarenheter har djupa, samskapande dialoger kunnat uppstå i intervjuerna. När någon lyssnar på ett fokuserat sätt på det en har att berätta kan intervjusituationen glömmas bort, och det kan i stunden kännas som att en pratar med en bekant eller en vän (Ellis 2008: 444). Medan jag ser denna typ av dialog som även personligt givande så kvarstår faktum att samtalet är en intervju, vilket inte får glömmas bort av vare sig mig eller deltagarna. Jag har därför kontinuerligt påmint om intervjusituationen genom att till exempel nämna mitt uppsatsarbete eller den pågående

ljudinspelningen, eller genom att referera till den utskrivna intervjuguiden på bordet framför oss.

Pseudonymisering

Studiedeltagarna har pseudonymiserats genom att jag gett dem fingerade namn i enlighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer och dataskyddsförordningen (Vetenskapsrådet 2024: 67). Uppgifter som inte är avgörande för studien har uteslutits helt och andra uppgifter, till exempel hur deltagarna bor, har skrivits om så länge omskrivningen inte har ändrat materialets innebörd. Jag har också valt att inte skriva ut deltagarnas specifika åldrar. Detta beslut tog jag efter att ha säkerställt att det generellt beskrivna åldersspannet på 20 till 40 år är tillräckligt för att ge en bild om vilket urval som gjorts. Huruvida någon varit 20 eller 40 år gammal har inte uppmärksammats av vare sig mig eller deltagarna som avgörande för de utsagor som uppkommit. Snarare har det varit av relevans om vi arbetar eller studerar, eller om vi har fått autismdiagnos eller inte, vilka är uppgifter som inkluderas i studien.

Total anonymitet går inte att garantera studiedeltagarna, dels för att jag har vetskap om vilka de är, dels kan utsagor de delat med sig av och som inkluderas i denna studie potentiellt kännas igen av personer i deras omgivning som redan har kännedom om samma erfarenhetsberättelser (se Hughes Tidlund & von Unge 2023: 56-58). Genom att ge deltagarna fingerade namn och utesluta identifierande information som inte är absolut nödvändig för studiens genomförande har jag vidtagit åtgärder för att i största möjliga mån göra deltagarna oidentifierbara även för personer som känner dem.

Teoretiska ramverk

Det teoretiska ramverk jag använder mig av i denna studie består huvudsakligen av queer fenomenologi. Stundvis har dock queer fenomenologi inte varit tillräckligt för att på djupet analysera mångfacetterade utsagor om känslor, positioneringar, och tidsligt tillblivande, samt hur dessa samspelar i autistiska transpersoners orienteringsprocesser. Därför använder jag mig också av affektteori för att synliggöra autistiska transpersoners känslomässiga tolkningsarbete och vad det får oss att göra. Vidare använder jag också krononormativitetsbegreppet för att belysa de sätt som autistiska transpersoner förstår sig själva och får tillgång till olika rum och handlingar genom tidsligt organiserade föreställningar om till exempel könsbekräftande vård, att städa sitt hem, och tiden innan och efter autismdiagnos.

Queer fenomenologi

Den grundläggande utgångspunkten för det fenomenologiska perspektivet är att kunskap endast är tillgänglig utifrån människans position. Kunskap är således subjektivt och baseras på människans förståelse av världen utifrån situerade perspektiv (Salamon 2010: 56). Sara Ahmed baserar sitt teoribygge av queer fenomenologi på denna premiss och, i kombination med queerteoretiska grepp, skisserar en förståelseram där rörelse, interaktion, och orientering blir centralt för att förstå hur människor skapar och skapas i olika rum (Ahmed 2006: 27-30). I *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others* (2006) skriver Ahmed att vi utgår från oss själva när vi orienterar oss i världen. Vi är, så att säga, våra egna startpunkter (Ahmed 2007: 9). Genom att förstå människor som alltid utifrån sin position vända åt vissa håll och i interaktion med vissa objekt så blir det möjligt att synliggöra de orienterande processer som villkorar och formar upplevelser av världen. Det queerfenomenologiska kunskapsanspråket är alltså att förstå upplevelser av att vistas i, röra sig i, och interagera med världen (Ahmed 2006: 1-5).

När jag skriver om *rum* ska dessa förstås som socialt konstruerade lokaler. Vissa rum som berörs i denna studie, som arbetsplatser eller kontor, är lokaler med fyra väggar, tak, och golv, men det är inte det fysiska rummets karaktärsdrag som åsyftas i första hand. Snarare är det de sätt som rummets former villkorar vad som är möjligt att göra i det, vilka kroppar som kan röra sig där och på vilka sätt som menas. Vidare ska *kroppar* förstås dels som fysiska kroppar vars former och rörelser får mening genom kulturella tolkningsprocesser, dels som det "jag" som människor upplever världen utifrån.

Tillhörande orienteringsbegreppet och orienterande processer är koncept av distans och närhet. Vissa objekt kan befinna sig nära en själv och interageras med, antingen med bekväm familjaritet eller med ett skavande till följd av dess ofamiljaritet. Andra objekt kan befinna sig utanför ens direkta omgivning, även om de befinner sig inom ens förståelsehorisont, och ytterligare andra objekt framstår inte inför en över huvud taget (Ahmed 2006: 14-15, 29; Ahmed 2007: 158). Det som genom sin närhet är nåbart kan forma och formas av kroppen som interagerar med objektet, och det som genom sin distans är onåbart kan sätta kroppar i rörelse (Ahmed 2006: 3, 28). För att nå något, till exempel en autismdiagnos eller att kunna vara öppen med sin könsidentitet, måste handlingar som minskar distansen till dessa utföras. Det kan handla om att till exempel genomgå en könsdysforiutredning eller få tillgång till rum som möjliggör för autistiska kroppar att sträcka ut sig, som mötesplatser inom intresseorganisationer eller en autistisk väns vardagsrum.

Det som ligger bakom en, menar Ahmed, kan förstås som det som inte har vår aktiva uppmärksamhet (Ahmed 2006: 29). Det som ligger bakom en är inte i ens direkta fokus och blir inte medvetet interagerat med. Detta innebär dock inte att det som ligger i bakgrunden inte är närvarande, utan att dess närvaro inte blir kännbar eller noterad. Min transidentitet, till exempel, försvann inte när jag provade hjälpmedel på habiliteringscentret, utan smälte in i bakgrunden när jag trädde in i ett rum som inte aktualiserade min könsidentitet. Jag hade således inte lämnat ifrån mig min könsidentitet, utan jag vände mig åt ett annat håll för att interagera med de sätt som jag blev märkbart autistisk på i situationen.

Att obemärkt passera genom rum beskriver Ahmed som en effekt av att kroppen och rummet har tagit varandras form. Vita kroppar, till exempel, blir osynliga i vita rum medan rasifierade kroppar blir synliga (se Ahmed 2007). Detta koncept används i min studie för att visa på de rumsliga, orienterande processer som formar och formas av studiedeltagarna och hur de kan förstås synliggöra och osynliggöra autistiska transpersoner i olika rum. Särskilt användbart blir detta resonemang för att lyfta hur trans och autism blir olika aktuellt i olika delar av studiedeltagarnas vardagliga liv, till exempel genom att maskera eller kamouflera autistiska drag för att få tillgång till sociala sammanhang.

Vidare är vad Ahmed kallar för *desorientering* ett viktigt begrepp för att förstå orienteringsprocesser. Desorientering, skriver Ahmed, är en störande eller omskakande känsla av oordning, eller av att kastas ut ur ett perspektiv utan att kunna landa stabilt i ett nytt (Ahmed 2006: 157-158). Att vara desorienterad kan förstås som att inte ha lyckats orientera sig. Rummet som kroppen befinner sig i tar inte kroppens form och låter den inte sträcka ut sig, och objekt som kroppen interagerar med förlänger inte kroppens räckvidd (Ahmed 2006: 160). Allistiska rum, till exempel, förlänger inte autistiska kroppar, och cisnormativa rum förlänger inte transpersoners kroppar. Att inte anta rummets allistiska eller cisnormativa form gör att autistiska transpersoner stoppas eller hindras att sträcka ut sig. Det kan till exempel handla om att behöva dölja sin transhet för att inte utsättas för repressalier i situationer där alla antas vara cispersoner, eller att inte kunna gå undan för att vila i en situation där en förväntas vara närvarande och engagerad under längre tid. Dessa typer av stoppanden menar Ahmed kan bli till stresspunkter som formar kroppen (Ahmed 2006: 160). Om en upprepade gånger inte lyckas orientera sig och därmed blir desorienterad gång på gång kan kroppen formas av denna desorientering, där historiskt upplevda repressalier av att inte lyckas orientera sig formar kroppen till det desorienterande objektet i sig.

Samtidigt möjliggör desorientering nya vägar att gå. När en möts av ett hinder eller blir stoppad på vägen framåt uppstår möjligheter att reorientera sig själv, alltså att sträcka ut sig på nytt för att försöka orientera och stabilisera sig på nya sätt (Ahmed 2006: 157-158). När en inte klarar av skolarbetet på det sätt som förväntas utav en och dessa förväntningar blir kännbara i utvecklingssamtal och ofullständiga betyg kan en känsla av desorientering uppstå. En uppfyller inte den funktionsfullkomlighet som rummet förutsätter och är skapat utifrån. Denna desorientering kan mobilisera en att söka funktionsstöd i skolan, diagnoser i vården, eller arbeten som inte kräver utbildning.

Linjäritetsbegreppet blir viktigt i min studie på flera sätt. Linjer, menar Ahmed, kan förstås dels som riktningar. Att rikta oss åt ett håll och inte åt ett annat håll riktar oss mot vissa objekt och bort från andra (Ahmed 2006: 13). Dessa riktningar kan förstås som linjer som delar upp rum; vi förstår vad som är på vänster respektive höger sida om oss genom att vara riktade åt ett håll och förnimma världen utifrån denna position. Vi kan också orientera oss genom att rikta oss åt samma håll som andra kroppar redan är riktade och på så vis skapa en känsla av gruppstillhörighet (Ahmed 2006: 118-119). Linjer kan också förstås leda framåt eller bakåt, där vissa saker är framför oss och andra bakom oss, och där de får betydelsen av att vara framför eller bakom genom att vi följer linjen. Linjer är också något som vi kan ställa oss i led på tillsammans med andra och således passa in i ledet, eller bli krokiga i relation till ledet om vi sticker ut och blir olinjära (Ahmed 2006: 65-67). Rum kan också förstås vara riktade utefter kropparna som bebor och rör sig i rummet. Genom att vara i ledet tillåts vi sträcka ut oss i rum som redan tagit andra kroppars form. Genom att följa linjer som redan trampats upp av andra kan vi, genom repetitivt riktande åt vissa håll och inte andra, kollektivt vända oss och därmed också osynliggöra riktandet i sig (Ahmed 2006: 15).

Ahmeds koncept om klister och klistriga kroppar kommer till användning för att synliggöra de sätt som vi anländer till rum med våra historier på kroppen, eller med kroppar som formats av våra historiska positioner. Vi är alltid redan orienterade och bär med oss avtrycken av de rum och objekt som vi har interagerat med, vilket formar våra förståelser av nya rum och orienteringar (Ahmed 2006: 40). Historiska upplevelser klistrar sig således fast på kroppen, inte helt olikt hur klisterrester från tejp som använts för att skapa en platt bröstsiluett sitter kvar på huden även efter att tejp tagits bort.

Affektteori

Ahmed skisserar vidare i *The Cultural Politics of Emotion* (2014) hur känslor kan förstås som objekt som vi orienterar oss med. Huruvida något framstår som sorgligt, glädjande, skärrande, eller roligt för oss, menar Ahmed, är en tolkande process baserat på våra rumsliga och tidsliga orienteringar (Ahmed 2014: 5-7, 171). Att inte kunna ta hand om sitt hem, till exempel, blir skamligt i relation till historiskt upprepade funktionsnormativa förståelser om vad en person ska klara av i sin vardag. Genom att ha en förståelse om vad personer förväntas göra—att med jämna mellanrum både kunna dammsuga och faktiskt dammsuga sitt golv, till exempel—kan ett misslyckande att nå dessa förväntningar förstås som och kännas skamligt.

Då kroppar i Ahmeds teoribygge förstås skapas och formas i interaktioner med objekt så kan också känslor förstås forma kroppar. En känsla av skam som skapas i relation till de meningar som appliceras på att inte kunna dammsuga sitt hem formar också kroppen som upplever känslan. Som jag visar i analyskapitlet blir känslan inte bara närvarande, utan formar också människan som upplever känslan till någon vars handlande inte uppfyller funktionsnormativa förväntningar.

Vidare kan känslor sätta oss i orienterande rörelse. Ett exempel är ilska, som Ahmed menar vänder oss mot något. Genom att förstå objektet vi vänder oss mot, till exempel en uppfattad orättvisa, och varför vi motsätter oss den så formas vi i relation till både orättvisan och till ilskan vi känner i relation till den. När vi definierat vad vi är emot kan vi sedan definiera vad vi är för, och således röra oss mot andra framtider (Ahmed 2014: 174). Ett annat exempel är skuld, som Ahmed menar är en känsla som frammanas genom ett uppfattat misslyckande som bevitnas av någon annan. Skammen vänder oss mot oss själva och den skamliga handlingen förlängs till oss, och vi blir ansvariga för handlingen vi utfört (Ahmed 2014: 103). Genom att översätta det vi känner till gripbara meningar blir det alltså möjligt att agera, att vända oss mot oss själva eller mot andra objekt, eller att röra oss mot framtider som får konturer när vi motsätter oss något i ilska. Känslor både gör något med oss och får oss att göra något (Ahmed 2014: 174-175).

Krononormativitet

De sätt som vardagsliv organiseras på är tätt sammanflätade med samhällliga förväntningar på och konstruktioner av tid och tidslig reglering. Sömn och vakenhet organiseras utifrån dygnsrytm med tillhörande dagar och nätter, fritid och arbetstid förläggs enligt veckoscheman, och bussen passas med klockan på mobiltelefonen. Händelser förstås inträffa före eller efter

något annat, dåtiden förstås vara onåbar och framtiden nåbar, och den takt något utförs i blir snabb eller långsam (se Zerubavel 1981: 5-8).

Hur människor handlar i relation till dessa tidskoncept ger i sin tur handlingarna mening. En kan bli morgonpigga eller en nattuggla, en hård arbetare eller en slappare, eller i tid eller försenad. Dessa organisatoriska processer, där kroppar och handlingar får mening i relation till tidsliga koncept, benämns av språk- och genusforskaren Elizabeth Freeman i *Time Binds: Queer Temporalities, Queer Histories* (2010) som krononormativitet¹⁰ (Freeman 2010: 3). I Freemans mening är krononormativ tidslig reglering av liv också alltid kopplat till produktivitet och kapital som mål. Utbildning, arbetsliv, äktenskap, och föräldraskap förstås ska komma i en viss ordning, vid vissa tidpunkter, för att en människa ska förstås som en produktiv medborgare (Freeman 2010: 4-5). I min studie använder jag krononormativitetsbegreppet dels för att lyfta de sätt som tidsliga normer blir kännbara på i autistiska transpersoners vardagsliv, dels för att synliggöra de krononormativa scheman som studiedeltagarna själva reproducerar när vi tillskriver våra handlingar mening.

Vidare menar Freeman att tid kan bli osynlig och okännbar för den som tiden inte skaver mot (Freeman 2010: 2-4). De som inte har några problem med att följa hegemoniska tidsliga tempon och scheman känner inte heller av trycket av denna tid. De som däremot inte kan följa tidstempot, antingen för att de är ur rytm eller för att de inte hinner med hastighetsmässigt, känner av tidsregleringen och de meningar som appliceras på människorna i relation till den. Exempel på detta kan vara att behöva ta pauser i ett samtal för att kunna smälta och förstå information som har delgetts och därigenom förstås som ointresserad eller otrevlig, eller att inte kunna tillgodogöra sig material i skolan inom den tidsram och i den takt som krävs för att studierna ska räknas utföras på heltid och därmed förstås som lat eller omotiverad. Den som är i tid känner varken tristessen av att behöva vänta eller stressen av att komma för sent, och den som inte behöver vänta i flera år på könsbekräftande behandling upplever inte väntetiden som jobbig eller påträngande. Tid upplevs således annorlunda av olika personer beroende på hur de handlar i relation till tid, och till följd skapas människor också genom de sätt som handlandet får mening genom tidsliga koncept.

Inom krononormativitetsbegreppet ryms också olika sätt som en fördelar sin tid på, där det finns mer eller mindre acceptabla sätt att prioritera och strukturera sitt vardagliga liv efter tidsliga scheman. Freeman lyfter till exempel hur en tjock kropp blir begriplig genom tidsliga koncept

---

¹⁰ Från engelskans *chrononormativity*.

som långsamhet och stillasittande, vilket i sin tur kopplas till lathet eller hälsomässig oansvarighet (Freeman 2010: 92). Detta perspektiv blir användbart för att visa på hur deltagarna i denna studie både väljer och blir tvungna att prioritera sin tid på olika sätt och hur deras handlingar och personskap får mening i relation till dessa prioriteringar.

Disposition

Analyskapitlet är tematiskt disponerat och består av fyra övergripande teman med två till tre underteman vardera. Dessa teman och underteman skapade jag med den tidigare beskrivna reflexiva tematiska metoden, där jag skrev ut mitt material på papper, färgkodade det, och organiserade det utefter gemensamma meningar.

Det första temat, *Tidsrumsliga varanden* och tillblivelser, handlar om upplevelser av att anlända till och att röra sig genom funktions- och cisnormativa rum. Det andra temat, *Desorientering*, belyser hur att bli stoppad och att vänta dels formar kroppar, dels möjliggör motstånd och att välja nya vägar att gå. I *Könade funktionsnormer och fungerande kön*, som är det tredje temat, visar jag hur könade diagnoser får mening genom upplevelser av att maskera funktionsnedsättning och att bli igenkänd som autist, samt hur transidentitet kan förstås skapas genom att distansera sig från autism. Slutligen, i det fjärde temat som jag kallar *Skuld, skam och ansvar*, visar jag hur känslor får mening i interaktioner mellan kroppar och objekt, och hur känslorna får oss att vända och röra oss åt olika håll.

Jag har placerat mina teman i denna ordning dels för att tidigare teman kontextualiserar senare teman, dels för att denna ordning får formen av en berättelse som börjar med att anlända till intervjusituationen och avslutas med att lämna den. Jag redogör i början av varje tema för det specifika innehållet för att öka läsbarheten och för att underlätta att hålla temats innehåll färskt i minnet.

Analys

Tidsrumsliga varanden och tillblivelser

I detta avsnitt synliggör jag först hur jag och Mikael skapas som autistiska transpersoner i mötet med varandra och hur vi, i hur vi relaterar oss själva till diagnoser, blir tidsligt och rumsligt begripliga för varandra. Därefter visar jag hur trans och autism kommer till förgrunden eller hamnar i bakgrunden för mig, Mikael och Joanna beroende på vilka tider och rum vi befinner

oss inom, och genom vilka handlingar vi utför när vi orienterar oss i världen. Slutligen belyser jag olika sätt som jag, Zeke och Liam upplever att vår ojämna funktion aktualiseras i vardagslivet och de tolkningsprocesser som formar oss i relation till föreställningar om funktionsfullkomlighet.

Potentiella autister i autistiska rum

Ringklockan fungerar inte när jag kommer hem till Mikael under senvintern 2025, men han hör ändå att jag knackar och välkomnar mig in. Vi sätter oss vid köksbordet med varsin kopp nybryggt kaffe och tillhörande kanelbulle. Eftermiddagssolen lyser ännu upp gården utanför fönstret, men den står så lågt på himlen att ljuset inte når oss hela vägen in i rummet. Alla lampor i lägenheten är och förblir släckta under tiden vi pratar, och ingen av oss påpekar dunklet ens två timmar in i intervjun. Bakom Mikael, inne i själva köket, är alla luckor på överskåpen öppna på vid gavel, glömda efter att koppar och fat plockats fram ur dem.

När jag ställer frågor till Mikael tittar jag på lampan över köksbordet, pepparkvarnen i det öppna skåpet, och vattenkokaren på bänken. När Mikael pratar stirrar jag honom i ögonen och glömmer nästan bort att blinka. Hans munrörelser är mina undertexter och hjälper mig att höra och förstå vad han säger. Den trasiga ringklockan är för mig ett obehagligt ljud som har undvikits och de släckta lamporna blir ett huvudvärksframkallande ljus som har dämpats. Den sensoriska känsligheten som jag och många andra autister upplever har aktualiserats för mig och blivit begriplig genom objekt i Mikaelns lägenhet. Ögonkontakten finns ständigt i mina tankar, noterad och belyst.

Studien som jag är hemma hos Mikael för att intervjua för har redan riktat mig gentemot vissa objekt och bort från andra (se Ahmed 2006: 2-12, 36-37). Hade det inte varit för att jag och Mikael skulle prata om autism hade jag troligen inte noterat ljuskällor och blickar, och i stället lagt märke till något annat. Ringklockan hade förmodligen bara varit något trasigt, och inte en lättnad över att slippa höra det höga, plötsliga ljudet. Hade jag inte själv blivit diagnostiserad med autism hade jag kanske inte kommit hem till Mikael för att intervjua honom över huvudet taget.

”Det här är rätt bekräftande, faktiskt,” säger Mikael medan vi skalar det sockerkladdiga pappret från våra bullar. ”Att intervjuas för autism, liksom. För jag har ju inte diagnos ännu.”

Att officiellt ha diagnostiserats med autism var aldrig ett krav för att kunna delta i denna studie. Att en känner igen och förstår sig själv som autistisk transperson var det avgörande kriteriet.

Trots detta menar Mikael att det är bekräftande att delta i studiens materialskapande genom att intervjuas.

Den fysiska platsen vi befinner oss på är fortfarande Mikael's hem, men rummets villkor ändrades redan när jag klev in och tog av mig mina skor i syfte att starta en ljudinspelning och intervjua Mikael. Genom att sätta oss mittemot varandra med signerade samtyckesblanketter lagda åt sidan för att göra plats för anteckningsblock och intervjuguide på bordet har vi format ett annat slags rum än ett hem, och vissa handlingar som tidigare inte var möjliga i rummet har nu blivit tillgängliga för oss. Att vi ens sitter där, jag med ett lyssnande fokus som sällan förekommer i vardagliga samtalsdialoger, och Mikael med beredskap att berätta om sig själv och sina upplevelser, formar ett rum där autistiska personer vistas och pratar med varandra (jfr Ahmed 2006: 8-9, 44-47).

Vidare är rummet också stängt för de som inte är inbjudna, inte bara för att det är Mikael's hem, men också för att alla som får befinna sig i rummet under den angivna tiden och situationen förstår sig själva som autistiska transpersoner. Mikael, på ett sätt, blir autistisk i relation till rummet, de som inkluderas och exkluderas i det, mitt fokus på honom, och handlingarna som har möjliggjorts i intervjusituationen (se Ahmed 2006: 52).

”Vad skönt, tänkte jag säga, att du känner dig bekräftad i det,” skrattar jag. ”Det vet jag ju inte om du tycker-”

”Jo,” säger Mikael och ler. ”Jo, det är skönt. Det blir lite mer på riktigt nu.”

Under intervjun benämner sig Mikael som autistisk ett flertal gånger, men påståendet följs ofta av ”fast alltså, det är ju inte officiellt ännu” eller ”ah, eller, ja” och en axelryckning. Trots att Mikael känner sig bekräftad som autist så verkar han inte officiellt kunna bli autist i rummet vi har skapat, i relation till min studie eller till mitt intresse av hans utsagor och upplevelser. Rummet är inte byggt på de premisser som krävs för att autismen ska bli *helt* på riktigt, utan bara ”*lite mer* på riktigt”. Det finns till exempel ingen vårdpersonal närvarande, inga utredningar har påbörjats, och ingen diagnoskod kommer skrivas in i någon journal.

Mikael's känsla av att bli bekräftad kan dock förstås som en bekräftad potentiell framtid. Mikael säger att han inte har diagnos *ännu*, vilket pekar mot att han kan ha en diagnos *senare*. Orientering, menar Ahmed, pekar mot framtiden; genom att rikta oss åt ett håll i nutiden riktar vi oss också enligt linjer som leder oss från nuet till framtiden (Ahmed 2006: 20-21). Vidare formas känslor av grupptillhörighet genom att rikta sig tillsammans med andra människor, där

den gemensamma handlingen gör att en hamnar rakt i ledet med de andra gruppmedlemmarna (Ahmed 2006: 118-119). Trots den nutida avsaknaden av diagnos känns Mikael igen i de framtida vägar som potentiellt är öppna för honom, och de konkretiseras genom att bekräftas av någon annan. Mikael som autistisk person bekräftas inte heller av en neutral person, utan av en uppsatsskrivande mastersstudent som *redan har* diagnostiserats med autism.

Jag diagnostiserades med autism i vuxen ålder och förstår generellt mig själv ha fått diagnos *sent* eller *senare i livet*. Den krononormativa process som Freeman menar ger liv tidliga meningar (se Freeman 2010: 3) blir här tydlig: i relation till min ålder har jag blivit en person som fått autismdiagnos *senare*, alltså i vuxen ålder snarare än i den barndom som autism oftast diagnostiseras i (se Russell et al. 2024; Socialstyrelsen 2024a: 8-11). I Mikaelns lägenhet blir jag dock en person som *redan har fått diagnos*, medan Mikael *inte ännu* har det. Vi befinner oss i samma tid och rum i intervjusituationen, och samtidigt blir den linje som Mikael riktar sig mot framtiden med en synlig, tidlig stig mellan oss (jfr Ahmed 2006: 16). Genom interaktionen i den samskapande intervjun tittar vi mot varandra från olika platser på (tids)linjen till och från autismdiagnos.

Jag känner mig inte som en auktoritet med makten att definiera Mikael där jag sitter och spiller pärlsocker i knät, men jag kan förstås som en slags allierad portvakt, någon som redan befinner sig i rummet, som bjuder in Mikael och ger honom tillträde till ett rum där han blir (lite mer) autistisk.

Inför Mikael blir jag också medveten om mitt eget sätt att benämna mig själv i relation till autism. Medan Mikael följer upp sitt autismspråk med dämpande ord och rörelser så gör jag inte det. Jag pratar om mig själv som autist på ett sätt som låter självklart, även om det ännu inte känns så. Diagnosen som skrevs in i mina journaler för snart två år sedan ligger ännu inte helt bekvämt på tungan, men den yttras ändå utan dämpande klausuler. Jag minns dock tiden innan jag utreddes, då jag insisterade på att jag ”inte är autist, men har autistiska drag”. Diagnosen verkar på så sätt vara viktig både för mig och för Mikael för att vi, helt på riktigt, ska kunna hävda att vi är autister. Diagnosen kan därmed förstås vara ett sätt att sträcka ut sig i rummet, där rummet redan är format utefter diagnostiserade autistiska kroppar och som därmed också förlänger dessa kroppar. Utan diagnos verkar Mikael inte kunna sträcka ut sig i rummet (se Ahmed 2006: 160). På så sätt kan Mikaelns tvekande förstås vara ett sätt att orientera sig gentemot ett autistiskt rum utan att helt bjuda in sig själv och göra anspråk på ett utrymme som han ännu inte kan röra sig bekvämt inom. Mikael står på tröskeln, så att säga, och tittar in.

Osynliga bakgrunder och synliga förgrunder

Mikael definieras genom sitt deltagande i min studie också som transperson, men det uppmärksammar han inte som bekräftande i intervjusituationen. Det är heller inget jag själv begripliggör i ringklockor eller lampor, eller ens i rakapparaten på handfatet i badrummet eller flaggan med vita, blåa och rosa ränder som hänger i vardagsrummet. Objekten står inte ut för mig.

Det som är familjärt, menar Ahmed, är det som är givet, och det som är givet möjliggör för kroppen att vara orienterad på specifika sätt; i ett redan familjärt rum kan vi sträcka ut oss och orientera oss gentemot olika objekt med lätthet (Ahmed 2006: 7). Mikael berättar (endast efter att ha blivit tillfrågad) att han varit ute som transman i över tio år, och jag delar med mig att jag förstått mig själv som transperson i femton år. Varken jag eller Mikael anländer till rummet med klausuler gällande våra könsidentiteter. Om rummet redan är familjärt kan vi utan större problem navigera och röra oss själva i det (Ahmed 2006: 7). Detta innebär också att våra orienteringar, positioner och riktningar inte framstår som svåra eller problematiska för oss. Vi kan gå förbi bordet, stolen, och bokhyllan utan att slå tårna i dem. Våra handlingar och rörelser i rummet noteras inte och kan upplevas göras per automatik (Ahmed 2011: 134-136). Således uppmärksammar inte Mikael att han blir transperson i rummet vi möts i, och jag noterar endast i förbifarten transflaggan i vardagsrummet.

Att Mikael är transperson ser han inte som aktuellt på samma sätt som att han är (potentiellt) autistisk. Han beskriver sig att som transman gå genom livet ”hyfsat obemärkt, det är liksom inte så mycket en *grej* längre. Allt jag gör kretsar inte kring det längre.”

Ahmed menar att det familjära formas av hur rum lämnar avtryck på kroppar, och att det familjära således är en konsekvens av att vistas i rum över tid (Ahmed 2006: 7). Både jag och Mikael anländer till intervjusituationen med förståelser om oss själva som nyligen diagnostiserade eller potentiella autister i förgrunden, och som transpersoner sedan lång tid tillbaka i bakgrunden. Våra historiskt grundade positioner låter oss således bli osynliga i vår transhet; rummet förlänger våra kroppar och vi kan med lätthet röra oss inom det. Könsidentitet och transerfarenhet måste aktivt påkallas med ett ögonkast på intervjuguiden medan autism och kognition tränger sig fram i våra tankar.

”Du säger att allt inte kretsar kring att du är trans *längre*,” säger jag med kaffekoppen halvvägs till munnen. ”Fanns det en tid när det gjorde det?”

Mikael tar ett eftertänksamt andetag och tittar ner i golvet. ”Jo. Särskilt innan jag fick vård, då var min transhet väldigt relevant. När jag nyligen hade fattat att jag var trans. Då var min transhet väldigt påträngande.”

Att något är påträngande kan förstås som något som *tar* plats snarare än *får* plats. Det tränger sig in, gör det trångt, och tränger undan andra objekt. Det som är ofamiljärt, menar Ahmed, är en effekt av att vistas i ett rum som ännu inte har gjort avtryck på kroppen och som kroppen, i sin tur, inte har hunnit sträcka ut sig i (Ahmed 2006: 7-10). Det ofamiljära kan vara obekvämt och skava mot huden likt en kliande söm på insidan av en tröja och på så vis påkalla ens ständiga uppmärksamhet. Det som inte skaver glöms bort, och det som skaver gör sig konstant påmint.

Några dagar efter intervjun med Mikael sitter jag med min dator i mitt eget vardagsrum och chattar med Joanna. Det känns ovant att skriva fram intervjun snarare än att prata fram den, och samtidigt märker jag att jag är lättad över att inte känna att jag behöver göra mig ständigt medveten om hur jag uttrycker mig. De gånger jag upplevt mig bli missförstådd på grund av inte tillräckligt kontrollerade ansiktsuttryck eller tonlägen som uppfattas som ointresserade har klistrat sig fast på mig (Ahmed 2006: 40), och trycket av att behöva medvetandegöra mig själv om min kropp lättas när jag får kommunicera med fingertoppar på ett tangentbord.

Joanna berättar att hon, till skillnad från mig, diagnostiserades med autism som barn, men att hon började identifiera sig som transkvinna i vuxen ålder. Till skillnad från Mikael, som inte upplever sin transhet som vare sig synlig eller aktuell i den nutida vardagen, så är Joannas utsagor centrerade kring könsidentitet medan autism är vad som hamnar i bakgrunden.

Joanna

Att jag är autistisk är inget jag tänker på. Däremot är det väldigt nytt att jag identifierar mig som transkvinna.

Elliot

Känns det olika aktuellt i din vardag, autism och trans?

Joanna

Ja, absolut. Jag minns liksom inte en tid innan autismsdiagnosen, men att jag är transkvinna förstod jag inte förrän för några år sedan.

Joanna har förstått sig själv som autistisk så länge hon kan minnas, medan hennes förståelse om sig själv som transkvinna fortfarande känns ny. I likhet med Mikael så verkar Joanna vilja prata mer om det som känns ovant eller nytt, potentiellt just för att det är ovant och i förgrunden av Joannas fokus (Ahmed 2006: 7-10). Även när jag frågar Joanna om autism så återvänder

samtalet till könsidentitet, mycket likt sättet som Mikael's utsagor hela tiden återvände till autism:

Elliot

Blir autism aktuellt på jobbet på något sätt, i relation till funktion?

Joanna

Inte direkt, nej. Jag vet redan hur jag fungerar, så det går på automatik. Autism ser jag bara som en del av mig själv. Däremot är jag inte ute som transkvinna på jobbet, utan jag är fullt maskulin och "han".

Detta återvändande förstår jag som en effekt av att möta något som kräver att uppmärksammas, likt den kliande sömmen på tröjan som inte låter sig glömmas bort. Det som sedan länge är etablerat—autism i Joannas fall och könsidentitet i Mikael's fall—interagerar friktionsfritt med kroppen, medan det som nyligen anlant och fortfarande skaver ägnas ett större fokus till följd av dess obekvämlighet. Det som skaver har inte formats efter kroppen och befinner sig därför i både Joannas och Mikael's förgrunder.

Vidare förstår Joanna autism som en självklar, given del av sig själv. Det som framstår som givet, menar Ahmed, är objekt som genom repetition över tid har format och formats av kroppen till den grad att objektet och kroppen upplevs ha smält samman (se Ahmed 2006: 58). Autism är inte, som för Mikael, en potential som behöver fokus och rörelse för att nås, utan något som redan är etablerat i nuet genom sin historiska närvaro. Autism kan således förstås osynligt och friktionsfritt följa med Joanna genom olika rum. Joanna "vet redan hur [hon] fungerar" och behöver inte anstränga sig för att ge sig själv vad hon behöver för att det ska fungera bra på jobbet. Rummet förlänger Joannas kropp och hon kan röra sig friktionsfritt genom det (se Ahmed 2006: 15).

De handlingar som Joanna förstår som kopplade till sin könsidentitet är inte en del av Joanna på samma sätt. Att vara öppen med att hon är transkvinna, till exempel, förstår Joanna som en omöjlighet på jobbet:

Joanna

Min arbetsplats är liten och jag kan inte avgöra i dagsläget hur det skulle tas emot. Jag tycker om mitt jobb, så jag kan inte riskera att komma ut och så visar det sig att de inte är toleranta.

Joanna tycker om sitt jobb och vill fortsätta jobba där. Därför, menar hon, kan hon inte riskera att komma ut som transkvinna ifall det skulle visa sig att hennes kollegor inte är toleranta. För

att säkerställa att hon kan fortsätta jobba på sin arbetsplats, och för att skydda sig från potentiell skada till följd av att möta intolerans på jobbet, passerar Joanna som cisman under arbetstid (jfr Leibring Svedjedal 2025: 41). Rum kan förlänga kroppar, men kroppar kan också förlänga rum. Att passera som cisman kan således förstås som en förlängning av det cisnormativa rummet. Joanna blir osynlig genom att rikta sig längs cisnormativa linjer, rakt i ledet, där hon inte sticker ut och där hennes kropp förlänger rummet och de kroppar som historiskt befunnit sig där (jfr Bremer 2015: 134-137).

Vidare förstår jag cisnormativa rum som byggda på det som filosofen och genusforskaren Judith Butler kallar för den heterosexuella matrisen (jfr Leibring Svedjedal 2025: 313). Den heterosexuella matrisen är en tankemodell där två binära kön förstås som varandras kompletterande motsatser som också åtrår varandra (Butler 2007). Heterosexualitet kräver således binäritet, och binäritet kräver att könen uppfattas som cis. På så sätt kan Joannas passerande som cisman förstås som att orientera sig gentemot de heterosexuella, cisbinära linjer som utgör cisnormativa rum (jfr Ahmed 2006: 74). Genom att inte synliggöra sin närvaro genom att vara öppen som transkvinnor, utan snarare att osynliggöra sin närvaro genom att låta sig antas vara cisman, kan Joannas kropp sträcka ut sig i ett cisnormativt rum. Hon kan således passera obemärkt genom ett rum som förutsätter att kropparna som rör sig inom det är cispersoner.

Att passera obemärkt ska här dock inte förstås som att passera smärtfritt. Joanna berättar själv att:

Joanna

Att vara maskulin och "han" på jobbet skulle jag verkligen inte säga är en fungerande vardag. Det är jättejobbigt att inte kunna vara öppen med vem jag är.

Att Joanna behöver passera som cisman för att undvika potentiella repressalier beskriver Joanna som *jättejobbigt*, vilket kan förstås som ett uttryck för smärta. När vi kommer i kontakt med det som vi förstår som smärta, menar Ahmed, blir vi också medvetna om oss själva och omvärlden (Ahmed 2014: 24). Smärtan gör oss således medvetna om det som gör ont, och om oss själva i bemärkelsen att vi har ont på grund av det som orsakat smärtan. Rum formar som bekant kroppar, inte i bemärkelsen att Joanna blir cis, utan att Joanna i det smärtsamma mötet med det cisnormativa rummet tydligt, kännbart blir transkvinnor.

Att fungera här och där, då och nu

Zeke kökssoffa knarrar när jag sätter mig till rätta med en kopp kaffe. Snön yrar runt utanför fönstret och gömmer nästan snögubben som någon har byggt där nere på innergården. Låg musik spelar från gömda högtalare medan Zeke serverar äppelklyftor strösslade med kanel på ett blommigt fat.

”Jag träffade en arbetsterapeut en gång, och så skulle vi se hur jag kan göra olika saker, liksom mäta min funktionsförmåga, tror jag det hette,” berättar Zeke när hen sätter sig på sin stol mitt emot mig. ”Så vi skulle baka en kaka. Men jag är ju jätteduktig på att baka!” Zeke skrattar och slår ut med händerna. ”Särskilt när det inte är i mitt eget kök. Så jag ba, hallå, det här kommer ju inte visa någonting. Det kommer ju gå jättebra *här*, men om ni ger mig ett recept som jag ska följa *hemma* så kan jag inte göra det. Det här kommer ju visa att jag fungerar jättebra, men det gör jag ju egentligen inte. Det här är ju ett undantag.”

”Jaa men precis. Jag tycker att det där är så himla svårt att förklara,” säger jag. ”Folk tänker ju att om jag kunde göra en sak förra veckan i en viss situation, så borde jag kunna göra samma sak den här veckan, i en annan situation.”

”Exakt! Men det är inte överförbart, liksom,” säger Zeke och tar en äppelbit.

Genom att dela med oss av erfarenhetsberättelser om ojämn funktion kan jag och Zeke möta och orientera oss gentemot varandra. Genom att fylla i varandras utsagor och hålla med varandra bekräftar vi att vi är riktade åt samma håll och att vi förstår världen utifrån samma perspektiv (se Ahmed 2006: 118-119). Våra förståelser av de sätt som vi rör oss genom världen som autistiska personer, och de funktionsnormativa föreställningar om överförbar, jämn funktion som vi känner trycket av, kommer här till förgrunden och blir till det objekt som vi bollar fram och tillbaka mellan oss. Vi bekräftar också hur vi känner om att antas ha en jämn funktion och kan på så sätt också stå sida vid sida när vi tillsammans ifrågasätter hur pass användbara testerna för att mäta funktion faktiskt är.

Zeke är inte en bagare i köket hos arbetsterapeuten, och inte heller en privatperson som ska bjuda på fika, utan en autistisk person som potentiellt kan eller inte kan baka en kaka. Syftet med aktiviteten, alltså att undersöka vad Zeke kan och inte kan göra, i kombination med arbetsterapeutens ögon, formar rummet till en lokal där Zeke ska visa upp sin funktion genom att baka. Lokalen är också formad av de kroppar som handlat inom den historiskt, och kan således förstås vara formad av tidigare funktionstester som utförts av andra kroppar som ska visa sin funktionsförmåga där (se Ahmed 2006: 41).

Zeke har redan en djup kunskap om hur hen kan och inte kan göra olika saker, i vilka situationer, och på vilka premisser. Ur både mitt och Zekes perspektiv, de punkter som vi anlänt till genom alla våra tidigare erfarenheter, är det tydligt att situationen hos arbetsterapeuten och dess resultat inte är representativt av Zekes generella förmåga att baka en kaka. Zeke uttrycker att hen dels är jätteduktig på att baka, dels att hen kan göra det i kökslokalen med arbetsterapeuten, men att hen inte kan göra det när hen är hemma. Genom interaktionen med smeten, receptet, ugnen och tidshjälpmidlet ska Zeke visa sin funktionsförmåga. I interaktionen ska alltså funktion synliggöras och få sina konturer definierade. Zeke, i sin tur, ska definieras utifrån dessa konturer. Genom bakningstestet kommer Zeke att, inför arbetsterapeuten, framträda som mer eller mindre funktionsfullkomlig (jfr Bylund 2022: 143, 148-149).

Jag förstår detta som ett skavande moment för Zeke, där hen lyfter att testet är gjort för att generalisera funktionsförmåga, men att hens funktionsförmåga inte är generaliserbar. Således kan det hända att Zeke framstår i en form som inte är representativ för hur hen fungerar i vardagen. Risken, berättar Zeke, är att hen ”bedöms kunna göra saker som [hen] egentligen inte kan”. Rummet som Zekes funktion ska mätas inom sträcker sig inte till Zekes hem, och Zekes närvaro och sätt att fungera i andra miljöer än hos arbetsterapeuten försvinner ur synhåll (jfr Ahmed 2006: 12).

Om Zekes generaliserade funktionsnivå sedan används för att hitta ett passande arbete eller daglig verksamhet riskerar Zeke att möta krav som är oproportionerliga i relation till hur hen fungerar. ”Så det kan ju bli riktigt illa,” berättar hen. ”Om jag lyckats få ett jobb med anpassningar, och så har de fått felaktig information om vad jag klarar av.”

Det som går att förnimma beror på ens position (Ahmed 2006: 12). Arbetsterapeuten kan inte se hur Zeke fungerar någon annanstans än i lokalen där Zeke ska baka en kaka, vilket Zeke menar kan innebära komplikationer för hen på eventuella framtida arbetsplatser. Om hen beskrivs kunna utföra vissa arbetsuppgifter kommer hen också förväntas kunna göra detta, och då finns det en risk att det Zeke kunde göra hos arbetsterapeuten inte kan göras på en arbetsplats. Det finns alltså en risk med att bli betraktad och beskriven utifrån vissa perspektiv, i vissa rum, där den ojämna funktionen inte kan få vara ojämn.

En annan studiedeltagare vars utsagor handlade om ojämn funktion och arbete är Liam, som jag träffade i ett smällkallt februari. Liam arbetar inom hemtjänsten. Det började som ett sommarjobb som sedan övergick i ett timvikariat. Liam drömde aldrig om att jobba inom hemtjänsten, berättar han, men han känner att han får göra skillnad för människor vars vardag

inte skulle fungera utan stöd, vilket han menar är värdefullt för honom. Samtidigt är att arbeta med människor som till stor del behöver samma typer av stöd som Liam själv något av en stresspunkt för honom.

”Det känns nästan komiskt ibland, att jag stöttar någon att komma ut på promenader när jag själv inte kan göra det. Nästan lite som att... Ja men, som att jag inte borde få göra det här jobbet. Typ, är jag verkligen kvalificerad att göra det här om jag bara kan göra det som en arbetsuppgift?”

”Så det är inte överförbart? Alltså, det du gör på jobbet, det går inte att göra hemma?” frågar jag. Jag tänker mig att jag redan vet svaret, eftersom jag ser mig själv speglad i Liams utsaga och därför tycker mig skymta hans erfarenheter i led med mina egna (se Ahmed 2006: 118-119).

Liam, som är mitt uppe i en klunk från sitt glas med saft, ler stort och spiller från mungiporna. Han torkar av med sin tröjärm och ställer skyndat ifrån sig glaset, som om orden redan är på väg ut.

”Nej alltså, det är en *så* stor skillnad. Alltså jättestor. På jobbet, då är det inga problem alls att städa, laga mat, ringa samtal, gå och handla, allt sånt går som på räls. Och så kommer jag hem och kan inte för mitt liv vattna mina jävla blommor,” skrattar Liam. Han ryter till i slutet på meningen, något jag förstår som frustration. Jag nickar och hummar med igenkänning. Vi tittar båda två mot den slokande gullrankan i bokhyllan.

Där Zeke frustrerades över att hans ojämna, oöverförbara förmågor skulle mätas och generaliseras genom att baka en kaka med en arbetsterapeut, verkar Liam i stället frustreras över ojämnheten och oöverförbarheten i sig. Dels ifrågasätter Liam om han är kvalificerad att göra sitt jobb, dels verkar själva ojämnheten göra att Liams frustrationer riktas inåt, mot honom själv, snarare än utåt, mot arbetsterapeuter eller förväntningar på funktionsfullkomlighet. Det handlar inte bara om att han inte kan vattna sina blommor, utan att han *inte för sitt liv* kan vattna sina *jävla* blommor.

Ilska är en känsla som riktar oss *emot* något (Ahmed 2014: 174). Jag förstår Liams frustration som en form av ilska som under lång tid bubblar, gror, och skaver snarare än exploderar. Denna frustration kan förstås rikta Liam mot sin ojämna funktion, som han verkar förstå som icke önskvärd. Eftersom Liams ojämna funktion uppfattas komma från honom själv genom de saker

som han kan och inte kan göra i olika situationer så är det också sig själv som Liam vänder sig mot i sin frustration (se Ahmed 2014: 174).

”Kan du på något sätt, liksom, förstå varför det inte är överförbart?”

Jag märker att jag vill använda autismdiagnosen som en förklaringsmodell. Jag vill att Liam ska kunna förklara sin ojämna funktion med något som begripliggör det hela och som lindrar hans frustration. Ilska möjliggör nya vägar att gå genom att vi definierar vägar vi inte vill gå längs (Ahmed 2014: 174). Jag vill erbjuda Liam autismdiagnosen i stället för att han själv ska bli objektet som han riktar sin ilska mot.

Det är tyst en längre stund medan Liam tänker. Ibland gör han små hummande ljud. ”Alltså. Jo, jag fattar ju att jag är autistisk, det gör jag. Att det liksom ingår, att det är så här. Och samtidigt.” Liam skrattar, men det låter nedslaget. ”Samtidigt, jag vet inte. Det är svårt att ta till sig diagnosen. Den är ju ny fortfarande, bara ett år. Så jag känner mig bara... Kass. Det känns inte som på riktigt, att jag är autistisk. Så då kvarstår ju bara att jag är, eh. En rätt dålig person.”

Det är svårt, i denna stund i intervjun, att vara en empatisk forskare men att inte bli en tröstande vän. Liams självkritik gör ont att bevittna. Jag blir smärtsamt medveten om mig själv när jag speglar mig i Liam, och jag önskar att vi båda kunde slippa tänka om oss själva på detta sätt.

Därefter undrar jag vad det är som gör att vi inte redan slipper tänka om oss själva på detta sätt. Ahmed menar att vi lär oss om världen när den inte gör plats för oss (Ahmed 2016: 22). När vi möter funktionsnormer så kan vi förstås ta funktionsnormerna i våra egna händer och pressa dem mot oss själva i försök att forma våra kroppar så att de passar in (se Ahmed 2016). Vi förstår oss själva som inte funktionsfullkomliga och vi förstår oss själva som otillräckliga, kassa, eller som rätt dåliga personer. Frustrationen över att inte kunna forma oss själva, hur mycket vi än försöker, riktar oss in mot där den ojämna funktionen bor. Vi tar formen av vår egen ilska.

Liam lyfter att det är svårt att ta till sig autismdiagnosen och att det inte känns på riktigt. Liam diagnostiserades med autism för ett år sedan, i vuxen ålder. Innan dess har han inte funderat särskilt mycket på sig själv som potentiellt autistisk, utan har förstått sig själv som allistisk hela sitt liv. Denna förståelse verkar också ha varit tätt förknippad med förståelser av funktionsfullkomlighet och att fungera på samma sätt i olika situationer, på olika platser, i olika tider. Trots att Liam nu har en diagnos där ojämn funktion ofta är en del av den autistiska tillståndsbilden (Socialstyrelsen 2024b: 16; 1177 2024) kan han inte ta till sig den.

Förväntningarna som Liam haft på sig själv som dåtida allistisk person kan förstås ha klistrat sig fast och gör det svårt att förena en förståelse av sig själv som autist med de svårigheter som utgör delar av funktionsnedsättningen (se Ahmed 2006: 40, 101).

Liams frustration uppkom inte i samband med att han blev diagnostiserad med autism, utan har funnits så länge han kan minnas. Liams föreställningar om jämn, allistisk funktion har omformulerats till förväntningar på vad han själv ska kunna göra, och när han inte har kunnat uppfylla dessa förväntningar har han blivit avig i det allistiska ledet. Liam kan således förstås bli synlig genom att han inte kan följa de rätta linjerna som många allistiska personer förstås kunna följa (se Ahmed 2006: 15).

Desorientering

I detta tema visar jag först hur jag och Mikael konstrueras som autister genom uppfattade misslyckanden att leva upp till funktionsnormativa förväntningar i sociala interaktioner. Därefter belyser jag hur väntan kan förstås som desorienterande, och hur upprepad desorientering som resulterar i ytterligare väntan formar Mikael till ett desorienterande objekt i sig. Slutligen synliggör jag hur jag och Joanna orienterar oss i ett väntans mellanrum samt hur Joanna, genom att utföra handlingar i fel ordning, vid fel tid, når lättnad i att inte ställa sig rakt i ledet.

Stoppad i väntrummet

I intervjun med Mikael föreslår jag efter en timme att vi ska ta en paus. Tanken är att ge oss båda en stund att sträcka på benen och fylla på med mer kaffe, men det visar sig att vi har svårt att inte fortsätta intervjun och prata vidare om trans och autism även i pausen. Vi har trots allt träffat varandra för att tillsammans rikta vårt fokus mot just detta, och det känns för mig olustigt att försöka rikta vårt fokus åt något annat håll inom det rum som vi har format tillsammans. Rummet är nytt, men med väl definierade konturer och ett förbestämt syfte. Att plötsligt göra sig avig i relation till, eller att röra sig bort från, de intresselinjer vi har etablerat och som rummet är byggt på blir för mig desorienterande (se Ahmed 2006: 16, 158).

Om Mikael upplever samma olustiga, desorienterande känsla av att i pausen slitas mellan att prata om något nytt eller att fortsätta prata om samma saker vi pratat om under den första halvan av intervjun vet jag inte. Däremot uppfattar jag Mikael som intresserad av att fortsätta, och vi hinner knappt sätta oss vid bordet igen innan vi fortsätter prata. Ljudinspelningen startas på nytt några sekunder in i en mening där jag frågar Mikael om hur det kommer sig att han började

fundera på om han är autistisk. ”Inte för att det måste finnas en specifik händelse som liksom påkallade de funderingarna, men finns det något—?”

”Ja, nej, ingen såhär, superspecifik händelse. Men det var nog främst det sociala som liksom, fick mig att känna att något inte var som det skulle,” säger Mikael.

”Mm. På vilket sätt?”

”Det var svårt att skaffa vänner, och att liksom ha umgängen. Jag märkte att jag ofta sa saker som andra barn tyckte var konstiga, och så är det ju fortfarande, att jag märker att jag sagt något avigt men inte riktigt... Kan få grepp om exakt *vad* som blivit fel, bara *att* det blivit fel.”

Jag skrynklar ihop ansiktet och nickar i igenkänning. ”Att stämningen liksom, ändras?”

”Ja, gud ja,” säger Mikael. ”Typ, vi har roligt och så säger jag något som jag tänker också är roligt, och så tystnar alla och tittar på en.”

”Jaa. Stelt, liksom.”

”Ja, precis. Och då blir det ju tydligt att något blivit fel.”

Den ovan gestaltade konversationen kan förstås som en orienterande process i sig. Tillsammans, genom att bygga på och fylla i varandras utsagor, skapar jag och Mikael en gemensam erfarenhet av och förståelse om att som autistiska personer ha svårt för att veta i förväg hur det vi säger kommer tas emot. Genom att prata med varandra har vi tagit reda på åt vilket håll den andre är riktad, och vi har, genom denna förståelse om den andres orientering, kunnat orientera oss själva i relation till varandra (se Ahmed 2006: 118-119).

Tystnaden och blickarna som riktas mot Mikael efter att han deltagit i en skämtsam konversation kan förstås göra Mikael medveten om sig själv och omvärlden. Hans misslyckade försök att ställa sig rakt i ledet med andra personer för att delta i den sociala interaktionen tillsammans blir uppmärksammas och förstås av Mikael som avigt eller fel. Känslan av att något blivit fel kan förstås som vad Ahmed kallar för desorientering. Att vara desorienterad innebär att inte ha lyckats orientera sig, i Mikael's fall att inte lyckas orientera sig i de sociala interaktioner han hade både som barn och som vuxen. Stämningen som jag menar ändras och blir stel kan också förstås som en rumslig reaktion på en kropp som plötsligt blir olinjär och därmed synlig i ett annars harmoniskt, samstämmigt rum (se Ahmed 2006: 160).

Den stelnade stämningen, tystnaden, och blickarna som riktas mot en kan liknas vid ett stoppande där Mikael's deltagande i den sociala interaktionen inte kan fortsätta. Att bli stoppad

från att handla, menar Ahmed, kan bli till stresspunkter som formar kroppen (Ahmed 2006: 160). Vi formas således genom det tolkningsarbete som både jag och Mikael utför när vi blir stoppade och förstår stoppandet som en effekt av en social interaktion som vi utfört felaktigt. På så sätt kan vi, även efter att interaktionen har avslutats, förstås vara formade av att bli stoppade och hur vi har förstått detta stoppande. Vi begripliggör stoppandet som framkallat av att vi är autister. Vi blir således till autistiska personer som gör sociala interaktioner fel.

”Så jag har ju haft mina aningar om att jag är autistisk,” berättar Mikael. ”Men det har väl fallit bort lite fram tills nu när jag blev deprimerad för några år sedan. Med tanke på hur jag funkar i vardagen nu så har det blivit relevant igen, för jag vill ju fungera bättre. Så därför jagar jag en diagnos nu.”

”Mm. Vad är det som inte funkar i vardagen som det är nu?”

”Tja, alltså,” säger Mikael och rycker med ena axeln. ”Sömn, städ, disk. Jag kan ju inte jobba eller plugga heller, det funkar inte.”

Mikael förstår sina svårigheter med att ta hand om sig själv och sitt hem och att inte kunna ha en sysselsättning som att vardagen inte fungerar. Dessa förståelser menar jag får konturer i relation till funktionsnormativa föreställningar om vad en ska kunna göra för att vara en funktionsfullkomlig människa. Genom att definiera en fungerande vardag som innehållandes till exempel ett visst antal timmars ostörd sömn under vissa tider på dygnet, avsaknad av matrester eller fläckar på bordsporslin, och en sysselsättning på heltid som ska tillägnas hälften av ens vakna tid, blir Mikael begriplig som en icke-funktionsfullkomlig person genom att han inte kan uppfylla dessa föreställningar (se Freeman 2010: 92). Också detta kan förstås som en desorienterande process där Mikael inte lyckas bli rak i ledet och därmed inte lyckas orientera sig (se Ahmed 2006: 170).

Att vara desorienterad innebär dock också att en kan försöka orientera sig på nytt (Ahmed 2006: 157-158). Mikaelns uppfattade misslyckanden att delta i sociala interaktioner, att ta hand om sig själv och sitt hem, och att ha en sysselsättning har resulterat i att Mikael nu ”jagar en diagnos”. Genom att förstå de sätt som han inte passar in i funktions- och tidsnormativa föreställningar om vad ett vardagsliv ska innehålla har Mikael tydliggjort en funktionsnedsättning som han menar kan förklaras med en autismdiagnos, och diagnosen, i sin tur, kan förstås vara ett sätt för Mikael att stabilisera och orientera sig på nytt (Ahmed 2006: 65).

Vägen till diagnos är dock också fylld av stopp. ”Det har blivit ett moment 22. Jag är deprimerad för att jag kanske har något odiagnostiserat, men jag kan inte få diagnosen för att jag mår för dåligt, tydligen,” berättar Mikael. Jag himlar med ögonen. Jag känner igen samma resonemang från mitt eget liv, där min egen depressionsdiagnos sköt min autismutredning framför mig, men ber ändå Mikael att berätta mer.

Anledningen till att han inte får påbörja en autismutredning nu, berättar Mikael, är att depressiva symtom om möjligt ska behandlas innan en neuropsykiatrisk utredning görs, dels för att försöka säkerställa att personen som genomgår utredningen ska orka med den, dels för att depressiva symtom kan likna neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och därmed riskera att fel diagnos ställs. Ett moment 22, ett dödläge, eller ett cirkelresonemang stoppar Mikael från att lämna det desorienterande mellanrum som han befinner sig i. För att få utredas och potentiellt diagnostiseras med autism får Mikael inte ha en samtidig depressionsdiagnos, men, i Mikaelns mening, så kan han inte heller bli kvitt sin depressionsdiagnos utan att först ha en autismdiagnos som tillgängliggör stöd och anpassningar. Mikael befinner sig mellan allism och autism, mellan stolar, och mellan olika potentiella framtider som inte kan säkerställas i den nuvarande situationen (se Ahmed 2006: 159).

För Mikael är det dock tydligt att hans depressiva symtom beror på odiagnostiserad autism och brist på de anpassningar och stöd som en diagnos skulle tillgängliggöra. Beviset, menar han, är att varken medicinering eller kognitiv beteendeterapi har hjälpt honom må bättre.

”Jag har ju alltid haft en tendens att bli utbränd, och den här gången blev det mer depressivt,” berättar han. ”Och då vill jag gräva i varför jag får det här, nu när jag är inne i en sån period. För jag tror att min utbrändhet och depressionen är kopplad till autism, att jag inte klarar av kraven i vardagen, liksom. Men så hamnar jag mellan stolarna och inget händer, inget förändras. Jag mår fortfarande lika dåligt som innan jag började gå i psykiatri.”

Mikael använder ord och koncept från psykiatri och vården när han berättar om sin vardag, till exempel *depression* och *utbrändhet*. Det kan dels bero på de frågor jag ställer, där frågor om funktion i relation till autism vägleder mot vård, men Mikael har också redan orienterat sig gentemot psykiatri i flera år och har en närhet till begreppen även utan mina direkta frågor (Ahmed 2006: 37-40). Mycket av Mikaelns vardag kretsar redan kring dessa termer, om det så rör sig om jakten på en diagnos, kampen för ekonomiskt bistånd, eller tjtandet om en för ospecifikt ifylld sjukskrivning.

Möjligheten till diagnossättning villkoras av närheten till psykiatrin. Mikael behöver befinna sig inom ett visst avstånd och interagera med psykiatrin på vissa sätt för att få tillgång till en autismsdiagnos. Det räcker dock inte att befinna sig inom psykiatrins sfär, att genomgå behandlingar och göra vårdplaner tillsammans med vårdpersonal; Mikael måste också ändra form. Hans mående och depressionsdiagnosen förstås av vårdpersonal som problematiskt i relation till vilka personer som erbjuds att påbörja en autismutredning, och han nekas således tillträde till utredning för autism i den form han har nu. Mikael kan på så sätt förstås bli stoppad också i att försöka orientera sig på nytt när tillgången till utredningen, eller vägen till diagnos, också stoppar honom. Mikael uppfattade svårigheter, som gjorde honom desorienterad i relation till sociala sammanhang och föreställningar om funktionsfullkomlighet, ledde honom till att försöka orientera sig på nytt genom att ”jaga en diagnos”. När desorienteringen upprepas över tid i ytterligare stoppande, där Mikael upprepade gånger nekas utredning, kan Mikael förstås bli det objekt som desorienterar honom (Ahmed 2006: 159-161). Formen som Mikael har låter honom inte kännas igen som en person som kan utredas för autism, och Mikael fortsätter att jaga.

Nya vägar

Joanna har stått i kö till transvården sedan 2022 och vet inte hur lång kötiden är i dagsläget, bara att den uppskattades vara cirka två och ett halvt år när hon ställdes i kö. I skrivande stund, senvåren 2025, uppskattas köerna till ANOVA, den största transmedicinska vårdenheten i Sverige, vara 40 månader från remiss till nybesök, och sedan ytterligare 6 månader från nybesök till påbörjad utredning (Karolinska universitetssjukhuset 2025a). Jag minns min egen tid i kö till att bli kallad till nybesök och, förhoppningsvis, efterföljande utredning som skulle leda till diagnostiserad könsdysfori och tillgång till könsbekräftande vård. Den tiden är en av de längsta tiderna jag har upplevt i mitt liv. Också Joanna känner av trycket av att befinna sig i ett väntans rum:

Joanna

Jag har ingen kontakt med transvården ännu, kötiderna är helt sjukt långa. Jag har stått i kö sedan 2022 och det händer ingenting. Det känns som att trampa vatten.

Att vänta gör tiden kännbar för både mig och Joanna. Könsbekräftande vård är för oss båda något vi behöver, och all tid vi spenderar utan men i aktivt sökande efter den sträcks ut och upplevs som mer utdragen och påtryckande än för den som inte väntar (se Freeman 2010: 3-4; Linander & Alm 2022). Signe Bremer visar i sin avhandling *Kroppslinjer: Kön, transsexualism*

och kropp i berättelser om könskorrigering (2015) att väntan i transvården kan förstås som att befinna sig i ett mellanrumstillstånd, men också som att befinna sig på länken mellan det som var då och det som ska komma (Bremer 2015: 77). Vi vill framåt, in i framtiden då vi *får* eller *har fått* könsbekräftande vård snarare än *inte har det ännu*. När vi stoppas på vägen, till exempel genom långa kötider som upplevs stå helt stilla, känner vi av tiden med en smärtsam medvetenhet om vad vi ännu inte har (Freeman 2010: 3-4). Smärtan vänder oss mot väntan, och vi förstår oss själva som smärtsamt väntande (se Ahmed 2014: 24). Vi trampar vatten och väntar på en livboj.

I berättelser och ännu knaper forskning om att vänta på att få tillgång till utredning för könsdysfori och efterföljande könsbekräftande vård framkommer det att transpersoner kan vända sig till olika hjälpmedel för att lindra sitt lidande. Det kan handla om plagg som formar kroppssiluetter, som exempelvis binder, tucking-underkläder, tejp, packers, och bröstproteser (Julian et al. 2021; Pehlivanidis & Anderson 2024; Peitzmeier et al. 2016). Det kan också handla om att söka upp transseparatistiska sammanhang för att skaffa sig ett stöttande nätverk där en kan få slippa cisnormativa förväntningar och tillhörande bestraffningar i form av ifrågasättanden, våld, eller hot (Johnson & Rogers 2020; Kia et al. 2023; Pflum et al. 2015; Wurm et al. 2024). Det kan också, som i Joannas fall, handla om att på egen hand medicinera med hormoner:

Joanna

Jag kan inte vänta så länge, så jag började självmedicinera med östro för några månader sedan.

Elliot

Hur känns det hittills, med hormoner?

Joanna

Det har inte hunnit hända jättemycket kroppsligt än så länge, men bara vetskapen att jag har östrogen i kroppen hjälper. Det är som att jag ser världen i färg för första gången.

Mina fingertoppar svävar stilla över tangenterna när jag läser den sista meningen. En liten klump lägger sig i halsen på mig och lungorna kräver ett djupt andetag. Jag minns själv lättnaden över att veta att där, innanför huden, har något förändrats.

Bremer beskriver injektion av hormoner som en injektion av rörelse, där testosteronets injicering kan förstås skicka personen framåt i livet. Testosteronets rörelse genom kroppen blir

också till tidens rörelse (Bremer 2015: 82). Joannas upplevelse av att bli hjälpt av vetenskapen om att östrogenet nu finns i hennes kropp kan förstås på ett liknande sätt. Östrogenet har ännu inte fått synliga effekter på Joannas kropp, men det kommer med tid att få saker som fettomfördelning eller förändringar i hårtextur att hända. En del av den väntan som Joanna upplever har fått fart. Livbojen som Joanna väntat på genom att trampa vatten i kön till transvården har ännu inte kommit till Joanna, utan den har i stället simmats till.

Hormonbehandling är reglerat och får inte påbörjas utan att diagnosen transsexualism ställs efter en rigorös utredning som visar på dysfori kopplat till könsidentitet, så kallad könsdysfori (se ANOVA 2022; SFS 2024:238). Tillgång till könsbekräftande vård organiseras således i en krononormativ process som innefattar handlingar som måste göras *innan* diagnossättning, och också vad som kan hända *efter* att diagnos har satts. Innan diagnos ska väntetiden utvärderas och en (inte garanterad) utredning ska genomföras. Efter diagnos kan hormonbehandling beslutas om och påbörjas och tillstånd att få genomgå kirurgier och ändra personnummer kan ansökas om¹¹. Väntans rum kan således förstås som ett rum där dessa handlingar är förnimmelsebara, alltså att de kan skymmas inom de väntandes förståelsehorisonter, men där de ännu inte är nåbara.

Joanna, som inte kan vänta så länge på tillgång till könsbekräftande vård, lämnar det krononormativt skapade väntrummet och gör saker i andra ordningar. Vägen från remiss till hormonbehandling är en väntans linje som villkoras av byråkrati, resursbrister i vården, och diagnoskriterier som ska uppfyllas. Att Joanna lämnar den rätta vägen och i stället gör saker i andra ordningar, alltså utför handlingar som riktar Joanna åt ett annat håll än dit hon förväntas rikta sig, gör att Joanna *självmedicinerar* snarare än *får hormonbehandling* (se Ahmed 2006: 66-67; Freeman 2010: 92). För att Joannas hormoner ska kännas igen som acceptabla eller rekommenderade, och därmed ingå i en hormonbehandling, måste de skrivas ut till henne utefter en läkares ordination *efter* att hon genomlevt den kännbara tiden av väntan, och endast *efter* att hon bedömts behöva dessa hormoner. När Joanna gör saker i andra ordningar, i andra tider, *självmedicinerar* hon i stället. Joanna har således tagit saken—kötiden, östrogenet, händelseförloppet—i egna, nutida händer i stället för att vänta på att endokrinologen (potentiellt) ska ge henne östrogenet i sina framtida händer.

---

¹¹ Den 1a juli 2025, knappt en månad efter författandet av denna text, träder en lagändring i kraft som separerar den juridiska processen av att ändra sitt personnummer från den medicinska transvården. En ska efter denna lagändring kunna ansöka om att få ändra sitt personnummer utan en transsexualismdiagnos, vilket också innebär att icke-binära personer, som inte kan få den binära transsexualism-diagnosen, kommer att kunna ansöka om att ändra sina personnummer (se SFS 2024:238; Socialstyrelsen 2025; RFSL 2024; RFSL 2025).

Joanna skriver att hon blir hjälpt av vetenskapen av att hon har östrogen i kroppen, och att det är som att hon ser världen i färg för första gången. Jag förstår detta som ett uttryck för glädje kopplat till könsuttryck och könsidentitet, så kallad könseufori, som har blivit tillgängliggjort genom att Joanna har avvikit från den krononormativa linjen som hon och andra transpersoner som söker könsbekräftande vård rekommenderas att följa (se Karolinska universitetssjukhuset 2025b; Transformerings 2024). Joannas handlande kan också förstås som ett slags motstånd där hon slår ifrån sig väntetiden och jagar fart i sin glädje genom att göra saker i andra ordningar, i tider då handlingarna inte förstås hemma (se Ahmed 2014: 164-165). Frustrationen över väntetiden och otillgänglig hormonbehandling har satt Joanna i rörelse, bort från att trampa vatten och mot livbojen.

Könade funktionsnormer och fungerande kön

Under detta tema synliggör jag först hur jag och Isak förstår autismdiagnosen som könad och hur vi, genom att maskera autistiska drag och passera genom rum som duktiga flickor eller som skäggiga killar, nekas eller får tillgång till rum där vi blir igenkännbara som autister. Därefter visar jag hur Mikael konstruerar transidentitet genom att slå ifrån sig autism, och hur jag och Zeke begripliggör våra skilda upplevelser av den (o)möjliga kombinationen av könsdysfori och samtidig autism.

Pojkar och flickor

Isak sitter på sin säng och jag har vikt benen under mig i fåtöljen bredvid när vi gör vår intervju. På golvet har en stig formats mellan högar av böcker, garn, och sticklingar i glasburkar. Om en följer stigen från sängen och fåtöljen kan en komma till ytterdörren, toaletten, och kokvrån bakom rumsavdelaren i trä.

Isaks väg till en autismdiagnos var en stig som han själv fick trampa upp. ”Det var aldrig någon som föreslog autism,” berättar han och gungar fram och tillbaka på sängen där han sitter med korsade ben. ”Det har varit tal om en massa andra saker, att jag skulle ha borderline eller PTSD, eller att det är ett hopkok av ångest, psykosjukdom, och kronisk depression. PMS och övervikt brukar det ju också heta,” säger Isak och skrattar. Vi ler menande mot varandra och allierar oss med varandra i erfarenheterna om att som antagna tjejer få vissa diagnoskoder inskrivna i journalen, men inte andra (jfr Masters 2024; Siddiqui 2024; Valero et al. 2025).

”Så det var ju helt och hållet mitt eget påtryckande, att jag sökte mig till vården för en diagnos. Allt kunde ju förklaras med autism i stället för med tusen andra diagnoser.”

Isak kändes inte igen av andra människor som autistisk, och fick därför inte påtryckningar från sin omgivning om att söka sig till vården för att utredas. I stället tryckte Isak sig själv framåt mot en autismutredning efter att ha ifrågasatt de många andra diagnoserna han fått. Att trycka kan här förstås som att med kraft trycka sig förbi de ramverk som definierats genom bland annat diagnostiserad emotionellt instabil personlighetsstörning, psykossjukdom, och generaliserat ångestsyndrom, för att i stället börja trampa upp en stig som ännu inte finns, där Isak svänger av vägen i stället för att gå längs de linjer som föreslagits av tidigare vårdpersonal (se Ahmed 2006: 16, 19-20, 169-170).

Jag gör ett eftertänksamt ljud och lutar mig tillbaka i fåtöljen. ”Det är ju... Säg gärna emot mig, men så var det för mig också, med en massa andra förklaringar. Allt utom autism, kändes det som. Och sedan så lossnade det helt plötsligt. Och jag kan inte låta bli att fundera på om det finns ett samband mellan att helt plötsligt vilja utreda mig och att jag nyligen hade börjat passera som man och redan hade ändrat personnummer.”

Isak skrynklar hela ansiktet och nickar stort. ”Jaa, *absolut*. Tjejer kan ju inte vara autistiska, förstår du väl!” Vi skrattar tillsammans och skakar på huvudena. I denna handling återbekräftar vi att vi förstår världen utifrån samma perspektiv, från samma position, enligt samma riktningar, när vi tillsammans skisserar hur vi inte som tjejer kunde kännas igen och bli autister i mötet med vården (se Ahmed 2006: 118-119).

Att tjejer inte kan vara autistiska är en seglivad myt som grundar sig i de första formuleringarna av det som senare skulle komma att kallas Aspergers syndrom och, i nutiden, autismspektrumtillstånd (AST). År 1944 formulerade den österrikiska läkaren Hans Asperger ett tillstånd som kännetecknades av självcentrering, socialt tillbakadragande, nedsatt förmåga till social interaktion, och avsmalnade, begränsade intressevärldar (Barahona-Corrêa & Filipe 2016). Viktigt i Aspergers autismformulering var också att personen i fråga hade ett minst normalhøgt IQ och goda språkfärdigheter (Barahona-Corrêa & Filipe 2016; Klin 2003; Matson & Sturmey 2022: 343).

Asperger noterar i av den brittiska psykologen Uta Frith översatta ”‘Autistic psychopathy’ in childhood” (1991) att de han har identifierat som autistiska uteslutande är pojkar, och att de flickor han träffat endast påminner om autistiska barn men inte är autister. Detta eftersom flickorna inte uppfyller kriterierna om svårigheter i det sociala samspelet till samma grad som autistiska pojkar gör. Slutsatsen blev för Asperger att autism är kopplat till biologiskt kön eller åtminstone ärvs av pojkar från sina (intellektuella) fäder (Asperger 1991: 70-73, 84; Matson &

Sturmeij 2022: 343). Den autistiska personligheten, skriver Asperger, är därmed en extrem variant av manlig intelligens (Asperger 1991: 84).

Aspergers syndrom var alltså inte bara, i dagens termer, autism utan samtidig intellektuell funktionsnedsättning (Matson & Sturmeij 2022: 322-323), utan det var också ett könat tillstånd tätt förknippat med en specifik manlig (logisk, systematisk) intelligens. Det blir här tydligt att autism i Aspergers mening formulerades i samspel med en konstruktion av det manliga könet i centrum, och att den logiska, rationella hjärnan ställdes i motsats till den kvinnliga, emotionella, sociala hjärnan. Aspergers syndrom kom därmed att likställas med pojkar med minst genomsnittligt IQ och svårigheter i det sociala samspelet, och flickor kunde per definition inte kännas igen som autister.

Autism och Aspergers syndrom separerades länge med intellektuell funktionsnedsättning som avgörande tillstånd, där Hans Aspergers formulering betonade ett normalhøgt IQ. Aspergers syndrom togs bort ur DSM-5¹² år 2014 med motivationen att kriterier för att diagnostiseras med autism inte innefattade intellektuell funktionsnedsättning, varpå det blev svårmotiverat att i stället för autism diagnostisera med Aspergers syndrom. Tillstånden sammanfördes därför i DSM-5 till det som idag benämns som autismspektrumtillstånd (Barahona-Corrêa & Filipe; Matson & Sturmeij 2022: 323).

Denna historiska återblick känns dock inte särskilt separerad från nuet för vare sig mig eller Isak. ”Tjejer kan ju inte vara autistiska,” säger Isak med drypande sarkasm. Diagnosen är också formad av sin historia, och vi tycker oss känna dess konturer i huruvida vi som tilldelats kvinnligt kön vid födseln dels känns igen som potentiella autister, dels om vi får utredas för autism eller inte (se Ahmed 2006: 34-36; Butler 2007).

I dag förstås könsnormer vara viktiga variabler när det kommer till hur män och kvinnor visar och upplever autistiska drag på olika sätt (Allely 2019). Att maskera, alltså att kamouflera eller kompensera för autistiska drag, är till exempel något som kvinnor förstås göra i större utsträckning än män, vilket tros vara en anledning till att kvinnor historiskt inte har känts igen som autistiska (Baldwin & Costley 2015; Floyd: 2023; Pachowicz 2020). De svårigheter med det sociala samspelet som Hans Asperger menade inte syntes hos flickor verkar således inte ha

---

¹² En förkortning av *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, version 5. Manualen är en statistisk och diagnostisk handbok som används för att diagnostisera psykiska och utvecklingsrelaterade sjukdomar och syndrom.

varit frånvarande, utan maskerade (Hull et al. 2020). Detta är en förklaringsmodell som jag och Isak anammar när vi minns och berättar om vägen till diagnos.

”Jag har ju, och du säkert också, vi har ju blivit uppfostrade som tjejer, eller hur?”

”Jo,” instämmer jag. ”Jo, eller, du får jättegärna berätta vad det, liksom—”

”Ja men, jag tänker på det här med att maskera bort sin autism. Att liksom. Jag...” Isak gör tänkande ljud och plockar fram papper och penna från sitt nattduksbord. Han börjar rita små krumelurer. ”Jag fick beröm om jag var duktig, snäll, ansvarsfull, om jag lekte bra eller om lärare tyckte om mig eller...” resonerar Isak och ritar spiraler som blir till små cirklar. ”Ja men lite såhär duktig flicka-syndrom, liksom,” säger Isak. Han ritar en cirkel runt de andra små cirklarna, som för att ringa in dem eller göra dem sammanhållna. Jag förstår den större cirkeln som den duktiga flickan, och de små cirklarna som att vara snäll, ansvarsfull, och omtyckt. ”Men så dyker man upp på vårdcentralen och är en udda, skäggig kille snarare än en duktig flicka, och då! Då blir man autistisk,” säger Isak och släpper pennan.

Isak skisserar en förståelse dels om att maskera autism genom uppfostran med cisnormativa, binära könsnormer som definierar hur flickor ska bete sig för att vara duktiga och därmed önskvärda, dels om att dessa beteenden översätts till något udda när beteendena görs av en transperson efter en längre tid med testosteronbehandling och som passerar som (cis)man (se Butler 2007). Det ändrade personnumret menar jag potentiellt har påverkat hur jag blivit bedömd av vårdpersonal som ska påbörja en utredning eller inte. Jag och Isak målar tillsammans upp en förståelse om hur våra handlingar får olika betydelser beroende på vilka uttryck för kön vi porträtterar (Butler 2004: 40-56; Butler 2007: 55-56). Som duktiga flickor kunde vi inte vara autister, men som udda män kunde vi bli riktade åt samma håll som historiskt igenkända autistiska pojkar.

Autister och transpersoner

När Mikael i tonåren förstod att han är transperson förstod han också sin transhet som oförenlig med autism.

”Hur menar du, oförenlig?” frågar jag.

”Jo, men, jag tänkte mig att man är antingen autistisk eller transperson. Eller, jag vet inte. Jag tror...” Mikael tuggar på sin underläpp och tittar ut genom fönstret bakom mig. ”Det var nog ett hot, tror jag. Alltså, om det skulle visa sig att jag är autistisk, så skulle min transhet ifrågasättas. Folk hade ju redan frågat om jag kanske bara är autistisk i stället, att det inte handlar

om att jag är trans. Och det var... Det var ett hot. Jag behövde könsbekräftande vård. Det var så oerhört viktigt för mig, och inget fick ta det ifrån mig. Så jag slog ifrån mig autism, jag ville inte ens överväga det. Vilket ju blir lite komiskt, eftersom jag jagar en diagnos nu,” säger Mikael och skrattar.

Att personer i tonåriga Mikaelns omgivning föreslog att han egentligen inte var transperson, utan att han i stället bara var autistisk, förstår jag som en effekt av en så kallad genuskritisk diskurs som transforskaren Rowan Maddox synliggör i sin avhandling *The Centrality and Marginality of Disability: Tracing the Historical Contingencies of the (Mis)Uses of Autism in Anti-Trans Politics and Discourse* (2024). En central utgångspunkt i denna diskurs är att det biologiska könet är statiskt och av naturen givet, och att könsidentitet eller socialt genus inte existerar separat från det biologiska, sanna könet (Maddox 2024: 10-11). Vidare, menar Maddox, förstås transhet och särskilt könsbekräftande vård som en slags lösning på könsöverskridande uttryck, där genuskritiska förespråkare menar att kvinnor som inte gör femininitet på rätt sätt börjar förstå sig själva som transmän i stället för att låtas vara maskulina (Maddox 2024: 26). Maddox belyser också att autism ofta förstås i genuskritiska diskurser som kroniskt könsöverskridande, där autistiska sätt att uttrycka sig och göra kön på inte stämmer överens med hegemoniska könsnormer. Därför förstås särskilt autistiska flickor vara i särskild risk att missförstå könsöverskridande könsuttryck som ett tecken på transhet (Maddox 2024: 26, 129).

Vidare menar Maddox att när autism förstås som anledningen till att någon identifierar sig som transperson så förlorar trans sin egenhet (Maddox 2024: 27). Trans blir således ett autistiskt symptom, och inte en legitim upplevelse av att göra kön. Att Mikael slog ifrån sig tanken på att vara autistisk när han nyligen förstått att han är trans, och också identifierat sina behov som kopplade till könsbekräftande vård, kan således förstås som ett sätt att stabilisera sitt kön som transman, och inte som autist. Om Mikael förstås stå vid en korsning där han, genom att rikta sig åt ett håll, kan skymta könsbekräftande vård längs med vägen, och genom att rikta sig åt ett annat håll inte kan se transvården utan sig själv som ”bara autistisk”, så riktar sig Mikael utefter sin intresselinje (se Ahmed 2006: 32, 119-120). Genom att slå ifrån sig autism vänder han också ryggen mot en förklaringsmodell där hans upplevelse av könsidentitet blir illegitim.

Som tidigare nämnt breddades diagnoskriterierna när Aspergers syndrom sammanfördes med autism under det som i dag kallas autismspektrumtillstånd (AST). Detta, kombinerat med ökande makt- och normkritisk forskning som appliceras inom vården, har möjliggjort att fler kan kännas igen som autistiska i dag (Cruz et al. 2024; Gould & Ashton-Smith 2011). Sedan 2010-talet har antalet kvinnor som diagnostiseras med autism ökat sexfaldigt (Socialstyrelsen

2024a). En annan grupp som satts i rampljuset i statistiken är transpersoner, som också i högre grad diagnostiseras med autism sedan AST ersatte de tidigare diagnoserna i DSM-5 (Socialstyrelsen 2020). Denna ökning beskrivs ofta som oroväckande och används som ett sätt att, som Maddox visar, förklara trans som en effekt av könsöverskridande autism och därmed också ogiltigförklara trans som en legitim upplevelse av att göra kön (se Kirvesmäki 2023; Maddox 2024: 26, 129).

Relationen mellan trans och autism blir relevant också i intervjun med Zeke. Det ovan beskrivna sättet att resonera kring ökning av transpersoner som diagnostiseras med autism förstår jag och Zeke som synligt i våra möten med transvården. ”Jag vet ju, det gör nog de flesta som ska söka transvård, vi vet ju att vi rekommenderar varandra att inte säga något om NPF, men särskilt inte om autism,” säger Zeke. Det Zeke refererar till är en rädsla över att bli nekad tillgång till könsbekräftande vård för att ens transhet skulle förstås som ett autistiskt symptom.

”Nej, precis. De ville pausa min utredning för att autism kom på tal,” säger jag och ger ett konkret exempel på när jag misstänktes vara autistisk och var på väg att, åtminstone tillfälligt, förlora tillgången till transspecifik vård.

”Ja, det finns många sådana berättelser. Men, för mig, jag vet inte om det är för att jag var väldigt såhär öppen för möjligheten att jag inte hade könsdysfori, men för mig var det aldrig ett problem. De till och med ringde och skyndade på psykiatrin för att jag behövde få autismdiagnos,” säger Zeke och skrattar.

I ljudinspelningen som jag lyssnat på för att skriva fram denna interaktion hör jag mig själv göra förvånade ljud. ”De- V- Eh- Jaha, vad-” låter jag med skratt i rösten. Kökssoffan knarrar av att jag flyttar min vikt hit och dit. Förvåningen har satt mig i fysisk rörelse.

Zeke skrattar. ”Jag vet, jag blev också förvånad. Jag har ju hört skräckberättelserna, så jag var inte beredd på det bemötandet. Men jag var ju öppen, liksom, jag insisterade inte på att det handlade om könsdysfori. Jag stretade liksom inte emot.”

Min förvåning förstår jag som en reaktion på att bli desorienterad. Jag anlände till intervjusituationen, precis som de andra studiedeltagarna, med förförståelser om både mig själv och de rum jag historiskt vistats inom. I dessa förståelser ryms en föreställning om transvården som svår att navigera för autister, både de med och utan autismdiagnos. Dels bär jag med mig min egen erfarenhet av att min utredning föreslogs att pausas, dels bär jag också med mig berättelser från andra transpersoner som delat mina erfarenheter och farhågor. I flera av de

transseparatistiska forum jag är med i på internet är en av de mest vanligt förekommande frågorna vad en kan förvänta sig för slags motstånd om en söker sig till transvården och är autistisk. Zekes utsaga om att få medhåll och hjälp att skynda på autismutredningen framstår därför som avig för mig, och min vy av rummet hamnar tillfälligt på sned (se Ahmed 2006: 157-159).

Zeke uttrycker att bemötandet hen fick potentiellt kan bero på att hen var öppen för att hen inte hade könsdysfori. Hen stretade inte emot när frågor om autism uppkom i transvården. Att streta emot förstår jag som att vara stel, att spänna sig, och att göra motstånd när något trycker mot en. När vårdpersonalen föreslog att pausa min utredning minns jag att jag gjorde motstånd. Jag stretade emot och argumenterade med gråten i halsen för varför utredningen inte kunde pausas.

Om kroppar tar formen inte bara av rum som de vistas i, utan också av de riktningar de tar, så kan jag förstås ha tagit formen av utredningen för könsdysfori som jag sedan femton års ålder sett i min framtid. Min förståelse om vad jag behövde riktade mig åt ett visst håll under en lång tid, och jag kan förstås ha stelnat i det riktandet (se Ahmed 2006: 16, 20). Att pausa utredningen på grund av misstänkt autism blev till ett tryck som knuffade mig bort från min intresselinje, den steg mot framtiden som jag avsett gå längs med och tagit formen av.

Skuld, skam och ansvar

I detta avsnitt visar jag hur Rickards affektiva tolkningsarbete omvandlar tidspress och energibrist till skam, äckel och ilska, och jag synliggör hur smärta sprider sig mellan våra kroppar i intervjusituationen. Därefter visar jag hur jag och Mikael förstår oss själva som ansvariga för våra uppfattade tillkortakommanden när de inte förklaras med en autismdiagnos. Slutligen belyser jag hur ilska kan förstås som en rörelse mot en framtid där en inte behöver maskera sina autistiska drag.

Skamliga prioriteringar

På väggen i Rickards enrumslägenhet hänger en whiteboardtavla. Den är uppdelad i lodräta veckodagar, från måndag till söndag, med fyrkantiga magneter i olika färger som med handskriven text påminner om tvätttider, elräkningar och möten. När jag berättar att jag har haft en liknande tavla riktas vår uppmärksamhet mot planeringshjälpmedlet och den tidsligt organiserade vardagen som den är menad att synliggöra.

Vi börjar prata om hur vi inte bara behöver planera, utan också kompromissa och avstå från att göra saker för att klara av vardagen. Det börjar som ett skämtsamt utbyte av liknelser och

berättelser om att behöva vila i en vecka efter en fest, eller att behöva tacka nej till filmkvällar med vänner för att vi ska orka storhandla dagen därpå, men samtalet förändras efter en stund. En tystnad som följer Rickards sarkastiska ”jag *älskar* att behöva planera hela mitt liv, det är min favorithobby” sätter punkt för det skämtsamma. Jag vet inte om tyngden av det hela känns av mig eller av Rickard först, eller om vi kanske landar i det ungefär samtidigt.

”Skämt åsido, så... Det är ju. Alltså, det är ju jobbigt,” säger jag.

”Ja, nej men, det är verkligen det. Man missar ju, liksom, livet,” instämmer Rickard och skruvar på sig i fätöljen. ”Men jag måste prioritera. Mat är en prioritet, för jag måste äta för att överleva. Jobb är en prioritet, så att jag har pengar till mat och hyra. Och typ där är det fullt, jag är på full kapacitet.”

Ett liv förstår jag och Rickard ska kunna innehålla fester, filmkvällar och att storhandla, och dessa förväntas också tillägnas en viss andel av vår energi—men inte så stora andelar att de inskränker på det som är allra viktigast. Av högsta prioritet är basala behov som att äta mat och att ha ett boende, och dessa nås för Rickard genom att spendera sin tid och energi på att lönearbeta (jfr Fraser 2016: 100-102; Freeman 2010: 51), och sedan är Rickard på full kapacitet. Själva möjligheten att spendera tid på det han vill eller andra saker han behöver, men som inte prioriteras fullt lika högt, försvinner när kapaciteten är full och energin är slut.

Rickard skruvar på sig igen, sätter sig till rätta och tittar sökande i taket. Det känns som att det kommer komma fler ord, så jag håller mig tyst för att inte råka avleda. Rickard harklar sig. ”Det är väl... Rätt äckligt, det här, men. Jag duschar bara en gång i månaden, när jag måste,” säger han till slut. Hans röst är bräcklig på ett sätt som den inte har varit under intervjun hittills. Det känns som en bekännelse, betonad med ögonkontakt i den efterföljande tystnaden.

Att duscha oftare än en gång i månaden är för många en självklarhet, något som ofta upplevs göras per automatik eller åtminstone utan större svårigheter (se Freeman 2010: 3). För Rickard är att duscha för påfrestande att göra oftare än en gång i månaden, eftersom den tid han har till sitt förfogande redan är spenderad efter att han, genom att lönearbeta, har säkerställt att han kan betala hyra och äta mat. Hur ofta Rickard kan duscha kan på så sätt förstås som en effekt av att, med en mindre energireservoar än vad vardagslivet kräver, behöva prioritera lönearbete över personlig hygien (se Fraser 2016: 115; Freeman 2010: 41-42).

Hygien är tätt förknippat med renlighet, smuts, smitta, att vara fräsch, önskade eller oönskade lukter, och hälsa (Frykman & Löfgren 2019: 182-192; Marander-Eklund 2022; Nilsson 2022).

Att underhålla sin hygien förstås generellt som önskvärt att göra till vardags, och Rickard säger att det är rätt äckligt att han inte duschar oftare. Äckel, menar Ahmed, är en känsla som riktas mot ett objekt, alltså att en känner en känsla av äckel *gentemot* något. Vidare appliceras också känslan av äckel på objektets yta, där att känna sig äcklad förstås som att en har blivit äcklad av objektet, och att objektet därför *är* äckligt (Ahmed 2014: 85). Rickards handlande, alltså att inte duscha oftare än en gång i månaden, kan i Rickards affektiva tolkningsprocess förstås *bli* äckligt.

Rickards utsaga, som jag tolkar som en bekännelse av att ha gjort något som han förstår som äckligt, förstår jag därför som skam. Ahmed menar att skam är en känsla som uppstår genom ett uppfattat misslyckande eller att en oönskad handling har genomförts. När den oönskade handlingen bevitnas av någon och förlängs till personen som genomfört den så uppstår känslor av skuld (Ahmed 2014: 105). Bevitnandet ska dock förstås inte bara som ett aktivt tittande med ögon i realtid, som när jag tittar på Rickard i intervjusituationen, utan också som historiska repressalier som klistrar sig fast på huden (Ahmed 2006: 40; Ahmed 2014: 89-92). Att Rickard ens kan förstå sitt handlande som äckligt och oönskat kräver att han tolkar sitt handlande med erfarenheter och förståelser om vad som är äckligt att göra (se Ahmed 2014: 90).

Rickards skam kan också förstås som centrerad inte bara kring hygien, utan också kring funktion. Bekännelsen om månadsduschen blir en konkretisering av en bredare svårighet att få till vardagslivet, vilket kan förstås som en svårighet att följa (tids)linjer som många inte ens är medvetna om att de går längs (se Freeman 2010: 2-4; Zerubavel 1981: 5-8). Att Rickard inte *kan* spendera sin tid på att duscha oftare får form i funktionsnormativa ramverk, längs funktionsfullkomliga linjer, och Rickards skam vänder honom således mot sig själv, där den äckliga funktionen förstås utspela sig (se Ahmed 2006: 139; Ahmed 2014: 103).

Rickard harklar sig igen, som om han tar sats att fortsätta. ”Och, så här, det spelar ju ingen roll hur mycket man planerar och anpassar och kompromissar och återhämtar sig. Det raserar ju ändå, alltihopa.”

”Mm,” säger jag. ”Eller, alltihopa, vad—?”

”Typ, skola. Alltså, jag fick ju hoppa av skolan för att jag inte klarade en enda tenta. Och jag kan inte hålla i ett jobb, för jag blir helt förstörd. Jag kan inte ha mer än typ två vänskaper, och att dejta är skitsvårt, så att duscha, det finns liksom inte, och det, det bara, det spelar ju ingen roll, vad jag än gör så...”

Rickard pratar snabbare och snabbare. Stämningen spänner fast oss där vi tillsammans tittar på orden som faller ur hans mun som av bara farten.

”Men liksom, för, alltså, så här, eller,” säger Rickard, och sedan tystnar han. Han sätter sig till rätta flera gånger om och suckar hårt. Ögonen är riktade mot taket och flackar runt, som om hans tanke gömmer sig där uppe någonstans. ”Liksom, vad händer. När. Ens bästa. Inte är tillräckligt bra?” Rickard spänner ögonen i mig. Hans mun är ett smalt streck och ögonbrynen högt upp på pannan. Orden hänger i luften mellan oss. Det är ett under, tänker jag, att de inte ljudligen dunsar till golvet med sin tyngd.

Rickard kan förstås dra dåtiden in i nutiden med sin fråga. Tyngden som jag känner att hans ord har i luften mellan oss förstår jag som historiskt upprepade misslyckanden och tillkortakommanden som kondenseras i en enda tung mening. Att misslyckas om och om igen över tid kan forma kroppen till en kropp som misslyckas eller som inte kan göra något tillräckligt bra (se Ahmed 2014: 23; Ahmed 2016). De handlingar vi försökt och inte lyckats utföra på ett sätt som vi förstår som önskvärt smälter samman med våra kroppar, och vi blir till samlingspunkten för alla våra historiska misslyckanden.

Frågan om vad som händer när ens bästa inte är tillräckligt bra kan förstås rikta oss mot de gånger vi inte klarat av skolan, blivit utbrända av jobbet, förlorat vänskaper, eller inte kunnat dejta. Genom dessa uppfattade misslyckanden får vi mening. Vårt bästa är inte tillräckligt bra, och det finns inget manus för vad en ska göra när en inte når hela vägen fram till examen, lön, och relationer. Vi misslyckas, och sedan svävar vi desorienterat likt Rickards ord i luften, utan fast mark att stå på (se Ahmed 2006: 157-158). Våra handlingar, eller uppfattade misslyckanden att handla, är inte längre objekten som desorienterar oss. I stället är det vi, genom ett affektivt tolkningsarbete om vad smärtan av att misslyckas beror på och betyder, som blir till våra handlingar. Vi kan därmed själva förstås bli de desorienterande objekten; själva kroppen, som vi förstår husar vår funktionsförmåga, blir till den misslyckade handlingen i sig (Ahmed 2006: 160; Ahmed 2014: 24).

”Liksom. Mitt bästa ska vara bra nog och så vidare,” fortsätter Rickard. ”Men det är ju uppenbarligen inte det. Det är ju inte det!” Han slår ut med armarna. Hans röst är gäll och studsar vasst mellan väggarna. Jag nickar och sväljer runt klumpen i halsen. ”Vad i helvete ska jag göra då? Om någon bara kunde fucking berätta det för mig, så skulle jag uppskatta det! Alltså på riktigt!” Rickard tar ett djupt, hårt andetag och skakar på huvudet.

”Jag vet,” säger jag. ”Jag- Ja, nej. Ja. Precis så.”

Det gör ont att höra Rickard sätta ord på den desorienterande förvirringen om vad en ska göra när livet, trots att en gör sitt allra bästa, inte fungerar funktionsnormativt. Vi vet inte vad vi ska göra för att fatta tag i vår omvärld och oss själva, åt vilka håll vi ska rikta oss, eller vilka handlingar vi ska utföra för att hamna rätt (se Ahmed 2006: 158-160). Vi, för att låna Ahmeds liknelse, famlar runt med ögonbindel i ett främmande rum och slår tårna i möbler vi inte kan se (Ahmed 2006: 6-7).

Smärta, menar Ahmed, kommer till ytan i relation till andra personer som kan bevittna och autentisera smärtans existens (Ahmed 2014: 31). I Rickards vardagsrum blir jag både betraktare och bekräftare av Rickards smärta. Hans armar, utslängda åt sidorna, blottande hela honom själv, blir en inbjudan att se honom, höra honom, förstå honom. Jag känner Rickards smärta i min egen trånga hals, i mungiporna som rycker nedåt. Smärtan får betydelse när vi pratar med varandra och kommunicerar att det gör ont och varför det gör ont (Ahmed 2014: 25-30).

Jag blir också en förlängare av Rickards smärta, där våra kroppar för en stund smälter samman och fördelar tyngden på våra axlar. ”Jag vet,” säger jag och tycker mig förstå vad han känner och varför han känner det. Vi träffades för att vi är autistiska transpersoner som ska prata om trans och autism, och vi kan därmed förstås redan från början ha ställt oss i ett rakt led bredvid varandra (Ahmed 2006: 118-119). När jag uppfattar vad jag förstår som Rickards smärta av att misslyckas speglar jag mig själv i hans smärta från den position som jag förstår oss dela. Genom att bevittna Rickards smärta och också ge den mening genom mina egna historiska erfarenheter av att misslyckas kan smärtan förstås sprida sig utanför Rickards kropp (Ahmed 2014: 30).

Att ansvara för sitt misslyckande

Lamporna i Mikaelns lägenhet är fortfarande släckta när solen har gått ner och det har blivit dags att avrunda intervjun. Vi bestämmer tillsammans att vi ska avsluta med att plocka upp några lösa trådar som jag har skrivit ned i mitt anteckningsblock.

”Vad tänker du dig att en autismdiagnos ska göra för dig? Du har ju nämnt konkreta saker som hjälpmedel, resurser från Habiliteringen och så, men finns det—?”

”Ja, alltså. Det skulle vara väldigt validerande. För jag tänker ofta att mina tillkortakommanden i vardagen är *personal failures*, liksom, och det skulle vara skönt att kunna, såhär, det här är inte inom min kontroll, att jag funkar såhär. Det finns en faktisk anledning. Att lyfta den bördan från mig själv, att det inte bara är jag som inte har kommit på hur man är en *bra, normal människa*. Att det inte är mitt fel. Jag vet inte om du kanske kan relatera till det?”

Det svider till i mig när frågan ställs till mig. Mikaelns fingrar studsar runt på kaffekoppens sidor.

”Jo, alltså. När jag var liten så tänkte jag att jag var en bortbyting,” säger jag och skrattar även fast jag inte tycker det är roligt egentligen. ”Jag trodde verkligen det. För om jag inte var det så var det ju något som var liksom *inherently* fel på mig. Så, jo. Det var väldigt bekräftande att få diagnos, att bara...”

Jag skakar på huvudet som om rätt ord ska ramla fram i skallen på mig. Mikael nickar.

”Det är inte ditt fel, liksom,” fyller han i. Vi tittar på varandra, nickar tillsammans, och dricker kaffe. På bordet mellan oss ligger förhoppningar om att vi kanske är bra människor ändå.

Skam uppstår som tidigare nämnt genom ett uppfattat misslyckande eller att en önskad handling har utförts, och skuld uppstår när misslyckandet bevittnas och skammen förlängs till den som har utfört handlingen (Ahmed 2014: 105). Vi blir således ansvariga och bär skulden för våra misslyckade handlingar. När vi ger exempel på sådana handlingar nämner vi låg energi, taffliga sociala interaktioner, panikkänslor när vi ska besöka nya platser, och överkänslighet som resulterar i att vi ställer in eller hoppar över aktiviteter och åtaganden av olika slag för att undvika att bli överväldigade av dem. När dessa handlingar bevittnas, av andra människor eller av oss själva, med föreställningar om vad det innebär att fungera i vardagen, känner vi oss ansvariga för att vi inte gör det (se Ahmed 2006: 40-41; Ahmed 2014: 103-106).

Att få diagnos tänker sig Mikael kan flytta känslan av skuld från honom själv som person och i stället läggas på det som kallas autismspektrumtillstånd, och jag, som i intervjun med Mikael blir någon som redan har fått diagnos, bekräftar hans föreställda framtid. Diagnosen blir avgörande i huruvida vi själva måste bära skulden och ansvara för våra skamliga beteenden och behov, eller om det finns vad vi förstår som legitima anledningar till att vi är som vi är. Utan diagnos kan vi inte hänvisa till något när vi inte klarar av vardagen enligt funktionsnormativa förväntningar. Vår krokighet har ingen förklaring. Utan diagnos blir det för oss mer troligt att vi bara är dåliga människor.

Vi pratar också om frustrationen över att ens behöva känna skammen över huvud taget. ”Vad gör det om en är lite konstig,” menar vi. Samtidigt verkar vi ha svårt att förena denna utsaga med oss själva och hur vi rör oss genom världen.

”Men, jag tänker att det blir en skillnad om en är konstig med flit,” säger Mikael och skrattar. ”Jag kan ju ha på mig lite udda kläder eller typ fåna mig med vänner inne i centrumgallerian, då skäms jag inte alls. Men det här, när jag känner att ett samtal har blivit stelt och jag fattar att

jag sagt något konstigt men inte förstår vad. Eller när jag märker att jag har missförstått något. Då skäms jag.”

Att bryta mot normer med flit kan vara kopplat till exempelvis glädje, kärlek, och kamp för social rättvisa (Ahmed 2014: 164-165). När en själv har kontroll över sitt avvikande, till exempel genom att ha ”udda kläder” på sig eller ”fåna sig” på offentliga platser, så känner Mikael ingen skam. Avvikandet kan här förstås som medvetet och med flit, där Mikael med lekfullhet och kontroll gör sig själv och sina handlingar synliga för andra. Queer njutning, skriver Ahmed, handlar inte enbart om queera kroppar som tillsammans upplever sexuell njutning, utan om att queera kroppar öppnas för andra queera kroppar. Det kan handla om att samlas i aktivistiska sammanhang, att besöka barer och klubbar tillsammans, eller att komma hem till varandra (Ahmed 2014: 165). Mikael avsaknad av skam, och den glädje som jag uppfattar att han känner när han ”fånar sig” med sina vänner i centrumgallerian, skulle således kunna förstås som en sådan typ av queer njutning. Att tillsammans göra något som i det bredare rummet väcker uppmärksamhet eller förstås som avvikande blir inte till en skamfläck på Mikael ”udda kläder”. Om en däremot blir påkommen med att göra något som förstås som skamligt utan att ha menat det, och därmed bli bevittnad av någon en inte ville skulle bevittna handlingen, skapas skamkänslorna (se Ahmed 2014: 105).

”Men, äh, jag vet inte,” säger Mikael. ”Jag skulle bara inte vilja bry mig. Typ, ja, nu sa jag något konstigt, men det är inte mitt problem,” skrattar han.

”Hur gör en det, slutar bry sig?” frågar jag.

”Äh, jag vet inte. Kanske genom att tröttna. För man blir fan trött på det till slut, att behöva hålla på och alltid ha koll på sig själv. Ibland vill man väl bara få vara en *bull in a china shop*¹³.”

Ilska, menar Ahmed, är en reaktion på smärta (Ahmed 2014: 174). Ilska är också något som sätter oss i rörelse i bemärkelsen att vi vänder oss mot objektet för vår ilska och förstår oss själva genom att definiera vad vi är emot (Ahmed 2014: 174-176). Mikael ilska är inte explosiv där vi sitter vid bordet, men jag tycker mig se den i sättet han vänder sig på. Han blir trött på att behöva hålla koll på sig själv, på att bli påkommen med att göra något skamligt, eller på att känna stresspunkterna av att gång på gång behöva forma sin kropp till något den inte är (se Ahmed 2006: 160). Att bli trött på att hålla koll på sig själv, eller att monitorera sina handlingar

---

¹³ Ett sätt att beskriva någon som av oförsiktighet begår misstag.

så att de inte blir till skamliga misstag, förstår jag som att med frustration vända sig emot de funktionsnormer som villkorar hur socialt samspel flyter på eller blir hackigt.

Mikael säger att han ibland bara vill få vara en tjur i en porslinsbutik, vilket jag tolkar betyder att Mikael blir en tjur när han inte håller koll på sig själv och sina handlingar. Att hålla koll på och kontrollera hur en blir mottagen av sin omgivning kan vara ett sätt att maskera eller kamouflera autistiska drag (Alaghband-rad et al. 2023). Att få vara en tjur kan därmed förstås som att slippa maskera och att slippa försöka följa en funktionsnormativ linje, eller att stå rakt i ett led (se Ahmed 2006: 65-57). Om Mikael inte förväntas maskera sin funktion kan han inte heller bli påkommen, och hans handlingsutrymme smalnas inte av till den funktionsnormativa, allistiska stigen.

Om Mikael genom sin ilska har vänt sig mot något, så har han också identifierat objektet för sin ilska och därmed möjliggjort nya handlingar; genom att formulera vad vi är *emot* kan vi också formulera vad vi är *för* (Ahmed 2014: 175). Att vara emot att behöva maskera sina autistiska drag kan således förstås rikta Mikael mot en framtid där han bara kan få vara en tjur.

Diskussion

Material och analys

I det första av de fyra teman som analysen är uppdelad i har jag först synliggjort hur jag och Mikael begripliggör oss själva som (potentiella) autister i mötet med varandra och med vården. Därefter har jag visat hur trans och autism hamnar i förgrunden eller bakgrunden för mig, Mikael och Joanna beroende på vilka tider och rum vi befinner oss i och hur vi rör oss genom dem. Jag har också belyst de sätt som ojämn funktion får mening genom mina, Zekes och Liams klistriga föreställningar om funktionsfullkomlighet. I det andra temat har jag visat hur jag och Mikael, genom uppfattade misslyckanden att handla funktionsfullkomligt, konstrueras som autister. Därefter har jag synliggjort hur väntan kan förstås som en desorienterande process som, genom att upprepas över tid, kan forma Mikaelns kropp till det desorienterande objektet i sig. Jag har också belyst hur väntan kan förstås som ett mellanrum där jag och Joanna är på väg någonstans men blir stoppade att nå fram, och att Joannas brott mot krononormativa förväntningar på kronologiskt handlande sätter henne i rörelse mot lättnad och glädje.

I det tredje temat har jag visat hur jag och Isak förstår diagnosen autismspektrumtillstånd som könad och hur vi menar att vi får tillträde till rum där vi blir igenkända som autister beroende

på hur vi samtidigt blir igenkända som kvinnor eller män. Därefter har jag tolkat hur Mikael, genom att slå ifrån sig autism, har kunnat konstruera sin transidentitet, samt hur jag och Zeke begripliggör våra skilda erfarenheter av att streta emot när misstänkt autism förstås utgöra ett hot mot tillgång till könsbekräftande vård. I det fjärde och sista temat har jag synliggjort hur Rickards affektiva tolkningsarbete kan förstås förvandla tidsbrist och låg energi till skam, äckel och ilska, samt hur Rickards smärta sprider sig mellan våra kroppar. Därefter har jag visat hur jag och Mikael blir de som bär skulden för våra uppfattade tillkortakommanden och hur vi menar att autismdiagnosen frigör oss från den skulden. Slutligen har jag visat hur vi kan förstå ilska som en katalys som sätter oss i rörelse mot en framtid där en kan slippa maskera sina autistiska drag.

Syftet med denna studie har varit att undersöka autistiska transpersoners självformulerande och meningsskapande processer i relation till trans, autism, och funktion i vardagen. I mitt material framkommer att deltagarna (inklusive jag själv) förstår funktion som tätt förknippat med autism som diagnos, men också med de handlingar som tillskrivs mening i relation till normer om funktionsfullkomlighet. Att baka en kaka, duscha med jämna mellanrum, vattna blommor eller att lyckas säga något skämtsamt i en social interaktion blir begripligt som en nedsatt eller avig funktion genom krononormativa och affektiva tolkningsprocesser som tar form i relation till funktionsnormativa ramverk. I likhet med mitt material framkommer det också i Christine Bylunds avhandling *Anakrona livsvillkor: En studie av funktionalitet, möjligheter och begär i den föränderliga svenska välfärdsstaten* (2022) att tid och emotioner är viktiga byggstenar för att livet och de handlingar som utförts där ska bli begripliga; livet blir lyckat eller misslyckat utifrån vilka önskningar och mål som har kunnat uppfyllas, och i vilka tider de har (eller inte har) uppfyllts (Bylund 2022: 109-110).

Bylund fokuserar på hur vardagslivet och relationer villkoras av välfärdssamhällets stöd- och serviceinsatser, vilket endast stundvis förekommer i mitt material, men här uppstår en skillnad mellan våra resultat. Bylund visar att en del intervjupersoner förstår välfärdsstatens stödsystem som ett system som inte vill dem väl (Bylund 2022: 93) och som bara möjliggör egenmakt och frihet i utbyte mot personlig integritet (Bylund 2022: 149). I mitt material framkommer det i stället att habilitering och hjälpmedel förstås som något som kommer att ordna upp vardagslivet, och jag uppfattar en tillit gentemot de stöd- och serviceinsatser som de som diagnostiseras med autism är berättigade. Mikael, till exempel, jagar efter en autismdiagnos för att få tillgång till dessa system och insatser eftersom han tänker sig att de ska underlätta hans vardagsliv och få honom att må bättre. Samtidigt lyfter Zeke, i likhet med Bylunds intervjudeltagare (Bylund

2022: 146), att systemen och testerna som finns till förfogande för att mäta funktionsförmåga inte är nyanserade nog. Ojämn eller på annat sätt normbrytande funktion blir således meningsfullt i relation till föreställningar om mätbarhet.

Min utgångspunkt när jag påbörjade denna studie var att utsagor som handlade om trans respektive autism skulle komma att ta ungefär lika stor plats i mitt material. Efter de första intervjuerna blev det dock tydligt att autism, med särskilt fokus på funktionsnormativitet, skulle ta det största utrymmet. En anledning till detta kan vara mitt uttalade intresse av funktion, som i sig är mer förknippat med autism än trans. En annan anledning kan vara att en majoritet av de som deltagit i min studie har förstått sig själva som transpersoner under många år, och alla förutom en person har redan haft kontakt med transvården och fått tillgång till könsbekräftande vård. Som jag visar i analyskapitlets första tema verkar detta ha resulterat i att könsidentitet i mitt material inte har aktualiserats på samma sätt som autism, där en majoritet av deltagarna antingen söker diagnos eller nyligen har fått diagnos. Med ett annat urval, till exempel där de tillfrågade deltagarna befinner sig i samtida utredningsprocesser för könsdysfori och autism, eller inte planerar att söka diagnoser över huvud taget, kan därmed antas kunna mynna ut i ett annat resultat.

Joanna är dock en av deltagarna vars utsagor centrerade trans snarare än autism. Funktion fick för Joanna betydelse i de sätt som hon måste passera som man på jobbet för att undvika att utsättas för repressalier till följd av att vara öppen med sin könsidentitet inför sina kollegor. Signe Bremer visar i sin avhandling *Kroppslinjer: Kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering* (2015) att "att passera" kan förstås som att kännas igen, men i Bremers avhandling centreras främst berättelser om att kännas igen på ett sätt som bekräftar ens könsidentitet (Bremer 2015: 130-138). För Joanna framstår inte att passera som kvinna som en möjlighet om hon ska kunna vara kvar på sitt jobb, eftersom hennes kollegor känt henne sedan innan hon började identifiera sig som transkvinna. Därför måste hon, för sin egen säkerhets skull, i stället passera som (cis)man. I Bremers material framkommer också att studiedeltagarna ofta är oroadade över att passerandet ska upphöra och att de ska bli avslöjade (Bremer 2015: 134). För Joanna handlar det dock inte om att passerandet som kvinna ska upphöra, utan passerandet som man, vilket skulle utsätta henne för fara. Samtidigt utgör denna strategi för att undvika repressalier också ett cisnormativt tryck som Joanna upplever som jobbigt och som, i denna affektiva tolkningsprocess, får mening som en icke-fungerande vardag.

Könsidentitet har också fått mening i relation till hur vi menar att möjligheten att kännas igen som autistisk villkoras av huruvida vi förstås som kvinnor eller män i mötet med vården. Jag

och Isak bekräftar varandras förståelser om att vi fått autismdiagnoser i vuxen ålder till följd av att vi som ”duktiga flickor” i barndomen och tonåren inte känts igen som potentiellt autistiska, och att det är först i vuxen ålder och efter maskuliniserande könsbekräftande vård som det har blivit möjligt för oss att bli igenkända som autistiska (män). Som Rowan Maddox belyser i sin avhandling *The Centrality and Marginality of Disability: Tracing the Historical Contingencies of the Mis(Uses) of Autism in Anti-Trans Politics and Discourse* (2024) så formulerades autism med antagandet att enbart pojkar kunde vara autistiska, vilket har könat autismdiagnosen som en pojkd diagnos (Maddox 2024: 143). Det är också denna förståelse som jag och Isak tillsammans konstruerar i intervjun. En annan faktor som varken jag eller Isak lyfter eller validerar i intervjun är att diagnoskriterierna för autism har breddats sedan 2014, när AST etablerades i DSM-5, och att nya riktlinjer som betonar hur autistiska drag villkoras av könsnormer har införts i vården (Socialstyrelsen 2024b). Detta kan vara en bidragande faktor till att fler får autismdiagnos i vuxen ålder, och den könade autismdiagnosen behöver således inte vara den enda anledningen till att jag och Isak inte kändes igen som potentiella autister under barndomen och tonåren (se Socialstyrelsen 2024b). Att varken jag eller Isak hänvisade till de breddade diagnoskriterierna säger dock något om våra positioneringar; våra upplevelser av att få diagnos i vuxen ålder som autistiska transmän och transmaskulina personer blev för oss begripliga genom den könade autismdiagnosen som förklaringsmodell, och inte de breddade diagnoskriterierna.

Metodreflektion

Den autoetnografiska metodologi jag har använt mig av har utvecklats över tid. Till en början hade jag inte för avsikt att inkludera mina egna känslor, utan endast mina utsagor. Ju mer jag utvecklade mina resonemang om de samskapande intervjuerna, desto tydligare blev det att dialog är mer än bara ett utbyte av talade ord som konstrueras till meningar, laddade med betydelser. Som jag visar i avsnittet med Rickard, till exempel, så får känslor oss inte bara att rikta oss åt olika håll, utan de får oss också att sträcka oss efter varandra. När Mikael frågade mig om jag kände mig bekräftad av att diagnostiseras med autism och det sved till i hela blodomloppet på mig så gör det något med utrymmet mellan oss. Vi sträcker oss mot varandra, speglar oss, och förstår vart vi är, vart vi har varit, och vart vi ska.

Jag beskriver i mitt metodavsnitt observationerna som kompletterande, vilket de är, men betydelsen som observationerna har haft för det evokativa skrivandet som analysmetod har bara blivit tydligt efter genomförd analys. Att inte kunna bearbeta den genomförda chattintervjun

med fler sinnen än synen blev märkbart när jag började skriva fram och tolka meddelandena som jag och Joanna skickade till varandra. Jag återbekräftar här att jag inte förstår den talade intervjun som genomförs i person som överordnad den skriftliga intervjun, men de skiljer sig åt i vilken kunskap som blir nåbar. Jag har inte kunnat kontextualisera utsagorna med observationer om vare sig rumsligt djup, tonlägesskiftningar, eller kropps rörelser. Det finns studier som med netnografiska metoder utforskar digitala rum som till exempel MMORP-spelet¹⁴ *World of Warcraft* (Sundén 2010) eller den virtuella verkligheten *Second Life* (Boellstorff 2008), men även i dessa rum finns just rumsligheten genom att kroppen förlängs genom datorskärmar och tangentbord. Det vore därför av intresse att vidare undersöka sätt att kontextualisera skriftliga intervjuer.

I denna studies metodkapitel skriver jag med referens till Clifford Geertz att etnografi är det mångfacetterade tolkande som forskaren gör när hen framställer text, och att det därför är svårt och inte heller särskilt önskvärt att dra skarpa linjer mellan att skriva och att tolka (Geertz 1973: 6). Att skriva evokatiskt har för mig möjliggjort att skriva fram mig själv, studiedeltagarna, våra kroppar, rummen, ljuden, det som gör ont och det som ger oss hopp om framtiden. På detta sätt har jag inte bara kunnat synliggöra situerad kunskap, utan jag har också kunnat komma den så nära att den känns hela vägen från klumpen i halsen, ner till fingertopparna på tangentbordet.

Slutsatser och vidare forskning

I denna studie har jag undersökt hur autistiska transpersoner orienterar sig i vardagliga tider och rum och hur vi gör våra erfarenheter av vardagen begripliga genom affektivt tolkande och kollektivt meningsskapande. Jag har synliggjort hur våra kunskaper och tolkningar villkoras av historiskt upprepade föreställningar om funktionsfullkomlighet och cisbinäritet. Det har också framkommit att vi begripliggör oss själva och våra erfarenheter på olika sätt beroende på vilka rum och objekt vi kan interagera friktionsfritt och osynligt med. Vidare har jag också belyst hur vi kan förstå autistiska transpersoners meningsskapande om vardagen som orienterande processer, där vi definierar oss själva genom att rikta oss åt vissa håll och inte andra och genom att röra oss mot eller bort från vissa objekt och inte andra. Samtidigt har det framkommit att stunder då vi inte lyckas orientera oss och i stället blir desorienterade kan möjliggöra nya riktningar och handlingar.

---

¹⁴ En förkortning av engelskans *massive multiplayer online role-playing game*.

Mitt urval har som tidigare nämnt oavsiktligt avgränsats till att främst inkludera autistiska transpersoner vars erfarenheter som transpersoner inte upplevs som lika relevanta eller aktuella som deras erfarenheter som autister. Därför vore det tacksamt att i framtida studier bredda urvalet, alternativt att eftersöka deltagare som sedan länge förstått sig själva som autister men inte som transpersoner. Det vore också av vikt att undersöka hur autistiska transpersoners erfarenheter av samtidiga utredningar för autism respektive könsdysfori blir meningsfulla. Mitt urval inkluderar också främst transmän och transmaskulina personer, varav det vore av vikt att i framtiden tillfråga fler transkvinnor och transfeminina personer. Det finns också ett glapp i humanistisk och etnologisk forskning som undersöker intersektioner av trans och NPF, till exempel ADHD eller kombinerad autism och ADHD, vilket också utgör möjliga ingångar för framtida forskning.

Vidare möjliggör också olika teoretiska ramverk olika typer av kunskap. Om jag hade intresserat mig för hur autistiska transpersoner konstruerar könsidentitet och funktionsnedsättning språkligt hade ett diskursteoretiskt ramverk kunnat möjliggöra denna typ av kunskap. Om jag hade smalnat av mitt intresseområde till att handla specifikt om att maskera autistiska drag hade till exempel respektabilitetsteori och performativitet kunnat närmare synliggöra hur sätt att maskera på kan förstås som klassmarkörer. Mitt teoretiska ramverk utgör alltså endast ett av flera möjliga perspektiv, och det vore därför gynnsamt att vidare undersöka autistiska transpersoners livsvillkor från ytterligare perspektiv.

Slutligen ser jag ett stort värde av att fortsättningsvis utforska och utveckla sätt som kunskap kan göras nåbar på, med epistemologiska och metodologiska överväganden som syftar att minska tystnader och öka nyanserade sätt att förstå världen på.

Källförteckning

- 1177 (2024). *Autism*. <https://www.1177.se/Stockholm/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar/autism/> [2025-05-08]
- Adams, T. E., Holman Jones, S. & Ellis, C. (2015). *Autoethnography: Understanding Qualitative Research*. New York: Oxford University Press.
- Ahmed, S. (2006). *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Durham, N.C.: Duke University Press.
- Ahmed, S. (2007). A phenomenology of whiteness. *Feminist theory*, 8(2). <https://doi.org/10.1177/1464700107078139>
- Ahmed, S. (2011). *Vithetens hegemoni*. Hågersten: Tankekraft.
- Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. 2 uppl. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ahmed, S. (2016). An Affinity of Hammers. *Transgender Studies Quarterly*, 3(1-2). DOI: 10.1215/23289252-3334151
- Alaghband-rad, J., Hajikarim-Hamedani, A. & Motamed, M. (2023). Camouflage and masking behavior in adult autism. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1108110>
- Allely, C. S. (2019). Understanding and recognizing the female phenotype of autism spectrum disorder and the “camouflage” hypothesis: a systematic PRISMA review. *Advances in Autism*, 5(1), 14-37.
- ANOVA (2022). *När kropp och själ inte stämmer överens*. <https://anova.se/TM4.htm> [2025-02-27]
- Ardoris, L. (2019). *Andra sätt att nå fram: Vardagskommunikation med tydliggörande pedagogik*. Helsingborg: Komlitt.
- Asperger, H. (1991). ‘Autistic psychopathy’ in childhood. I: Frith, U. (red.). *Autism and Asperger Syndrome*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder. Att förstå och förklara samtiden*. 2 uppl. Malmö: Liber.
- Baldwin, S. & Costley, D. (2015). The experiences and needs of female adults with high-functioning autism spectrum disorder. *Autism*, 20(4), 1-13.
- Barahona-Corrêa, J. B. & Filipe, Carlos N. (2016). A Concise History of Asperger Syndrome: The Short Reign of a Troublesome Diagnosis. *Frontiers in Psychology*, 25(6), 1-7. DOI: 10.3389/fpsyg.2015.02024
- Baril, A. (2015). Transness as Debility: Rethinking Intersections Between Trans and Disabled Embodiments. *Feminist Review* 111(1), 59-74.
- Best, K. L., Mortenson, W. B., Lauzière-Fitzgerald, Z. & Smith, E. M. (2022). Language matters! The long-standing debate between identity-first language and person first language. *Assistive Technology*, 34(2), 127-128. <https://doi.org/10.1080/10400435.2022.2058315>
- Bochner, A. P. & Ellis, C. (2016). *Evocative Autoethnography: Writing Lives and Telling Stories*. New York: Routledge.
- Boellstorff, T. (2008). *Coming of Age in Second Life: An Anthropologist Explores the Virtually Human*. Princeton: Princeton University Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis – A Practical Guide*. London: Sage Publications.
- Bremer, S. (2015). *Kroppslinjer: Kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering*. Diss. Johanneshov: MTM. [Elektronisk resurs]
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. New York: Routledge.
- Butler, J. (2007). *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

- Bylund, C. (2022). *Anakrona livsvillkor: En studie av funktionalitet, möjligheter och begär i den föränderliga svenska välfärdsstaten*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Bylund, C., Liliequist, E. & Silow Kallenberg, K. (2021). Autoetnografisk etnologi – en inledning. *Kulturella Perspektiv – Svensk Etnologisk Tidskrift*, 30(1). <https://publicera.kb.se/kp/article/view/1327>
- Chhabra, G. (2020). Insider, Outsider or an In-Between? Epistemological Reflections of a Legally Blind Researcher on Conducting Cross-National Disability Research. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 22(1), 307-317. <https://doi.org/10.16993/sjdr.696>
- Cruz, S., Conde-Pumpido Zubizarreta, S., Costa, A. D., Araújo, R., Martinho, J., Tubío-Fungueiriño, M., Sampaio, A., Cruz, R., Carracedo, A. & Fernández-Prieto, M. (2024). Is There a Bias Towards Males in the Diagnosis of Autism? A Systematic Review and Meta-Analysis. *Neuropsychology Review*, 35, 153-176.
- Dankıç, A. & Lundquist, E. (2023). Observationer. I: Silow Kallenberg, K., von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Lund: Studentlitteratur. [Elektronisk resurs]
- Drakos, G. (1997). *Makt över kropp och hälsa: Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland*. Diss. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Ellis, C. (2008). Interactive Interview. I: Given, L. M. (Ed.). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Los Angeles/London: SAGE.
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: an overview. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung* 36, 4(138), 273-290.
- Ellis, C., Kiesinger, C. E. & Tillman-Healy, L. (1997). Interactive interviewing: Talking about emotional experience. I: Hertz, R. (red.). *Reflexivity and voice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fage-Butler, A. (2024). Trust and Mistrust in the MMR Vaccine: Finding Divergences and Common Ground in Online Communication. *SATS—Northern European Journal of Philosophy*, 25(1), 91-110.
- Farahani, F. (2010). On Being an Insider and/or an Outsider: A Diasporic Researcher's Catch-22. I: Naidoo, L. (red.). *Education without borders: Diversity in a cosmopolitan society*. New York: Nova Science Publishers.
- Floyd, E. (2023). *Causes and Consequences of Sex-Based Disparities in the Diagnosis of Autism Spectrum Disorder*. Minneapolis: St. Catherine University.
- Folkhälsomyndigheten (2022). *Unga transpersoners erfarenheter av psykisk ohälsa, suicidalitet och självskada*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/u/unga-transpersoners-erfarenheter-av-psykisk-ohalsa-suicidalitet-och-sjalvskada/>
- Fraser, N. (2016). Contradictions of Capital and Care. *New Left Review*, 100, 99-117.
- Freeman, E. (2010). *Time Binds: Queer Temporalities, Queer Histories*. Durham & London: Duke University Press.
- Friberg, T. (2006). *Diagnosing burn-out: An Anthropological Study of a Social Concept in Sweden*. Diss. Lund: Lunds universitet.
- Frykman, J. & Löfgren, O. (2019). *Den kultiverade människan*. Malmö: Gleerups.
- Fägerborg, E. (2012). Intervjuer. I: Kaijser, L. & Öhlander, M. (red.). *Etnologiskt fältarbete*. Johanneshov: TPB, 85-112. [Elektronisk resurs]
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books, Inc.
- Gould, J. & Ashton-Smith, J. (2011). Missed Diagnosis or Misdiagnosis: Girls and Women in the Autistic Spectrum. *Good Autism Practice*, 12(1), 34-41.

- Grech, L. B., Koller, D. & Olley, A. (2023). Furthering the person-first versus identity-first language debate. *Australian Psychologist*.
<https://doi.org/10.1080/00050067.2023.2192863>
- Habilitering & Hälsa (2020). *Hjälpmedel som inte längre förskrivs*.
<https://www.habilitering.se/om-oss/aktuellt/flera-hjalpmedel-far-bekostas-sjalv/> [2025-04-12]
- Hagström, C. & Nylund Skog, S. (2023). Intervjuer. I: Silow Kallenberg, K., von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Lund: Studentlitteratur. 127-152. [Elektronisk resurs]
- Hansson, K. (2007). *I ett andetag: En kulturanalys av astma som begränsning och möjlighet*. Diss. Stockholm: Critical Ethnography Press.
- Hines, S. (2025). Hands towards the right: UK gender-critical feminism and right-wing coalitions. *Journal of Gender Studies*, 1-17.
<https://doi.org/10.1080/09589236.2025.2468805>
- Hirvikoski, T., Mittendorfer-Rutz, E., Boman, M., Larsson, H., Lichtenstein, P. & Bölte, S. (2016). Premature mortality in autism spectrum disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 208(3), 232-238. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.114.160192>
- Holm, M. (2017). *Fleshing out the self: Reimagining intersexed and trans embodied lives through (auto)biographical accounts of the past*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Hughes Tidlund, I. & von Unge, E. (2023). Etik och kvalitativa metoder. I: Silow Kallenberg, K., von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Lund: Studentlitteratur. 47-66. [Elektronisk resurs]
- Hull, L., Petrides, K. V. & Mandy, W. (2020). The Female Autism Phenotype and Camouflaging: A Narrative Review. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 7, 306-317. <https://doi.org/10.1007/s40489-020-00197-9>
- Hörnfeldt, H. (2009). *Prima barn, helt u.a.: Normalisering och utvecklingstänkande i svensk barnhälsovård 1923-2007*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.
- James, N. & Busher, H. (2012). Internet Interviewing. I: Gubrium, J., Holstein, J., Marvasti, A. & McKinney, K. (red.) *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft*, 177-191.
- Johannisson, K. (2006). Hur skapas en diagnos? Ett historiskt perspektiv. I: Hallerstedt, G. (red.). *Diagnosens makt: Om kunskap, pengar och lidande*. Göteborg: Daidalos.
- Johannisson, K. (2022). *Kroppen och jaget: Karin Johannissons samlade*. Malmö: Inläst för Myndigheten för tillgängliga medier, MTM. [Elektronisk resurs]
- Johnson, A. H. & Rogers, B. A. (2020). "We're the Normal Ones Here": Community Involvement, Peer Support, and Transgender Mental Health. *Sociological Inquiry*, 90(2), 271-292.
- Julian, M. J., Salvetti, B., Held, J. I., Murray, P. M., Lara-Rojas, L. & Olson-Kennedy, J. (2021). The Impact of Chest Binding in Transgender and Gender Diverse Youth and Young Adults. *Journal of Adolescent Health*, 68(6), 1129-1134.
- Karolinska universitetssjukhuset (2025a). *Mottagning Anova. Transmedicinska mottagningen*.
<https://www.karolinska.se/vard/tema/tema-inflammation-och-aldrande/endokrinologi/mottagning-anova/> [2025-05-24]
- Karolinska universitetssjukhuset (2025b). *Privata vårdalternativ och självmedicinering med hormoner*.
<https://www.karolinska.se/vard/tema/tema-inflammation-och-aldrande/endokrinologi/anova/transmedicin/privata-varldalternativ-och-sjalvmedicinering-med-hormoner/> [2025-05-21]
- Kia, H., Kennedy, K., Ross MacKinnon, K., Abramovich, A., Salway, T., Ferlatte, O., Knight, R., Charles, G. & Marshall, S. K. (2023). "It saves lives": Peer support and resilience in

- transgender and gender diverse communities. *SSM – Qualitative Research in Health*, 3. <https://doi.org/10.1016/j.ssmqr.2023.100264>
- Kirvesmäki, J. (2023). Autism vanligt bland personer med könsdysfori. *SVT Nyheter*, 11 september. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/autism-vanligt-bland-personer-med-konsdysfori>
- Klin, A. (2003). Asperger syndrome: an update. *Rev Bras Psiquiatr*, 25, 103-109. DOI: 10.1590/S1516-44462003000200011
- Kunskapsguiden (2024). *Vad är autism?* <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/autismspektrumtillstand/vad-ar-autismspektrumtillstand/> [2025-05-13]
- Lai, M., Kasee, C., Besney, R., Bonato, S., Hull, L., Mandy, W., Szatmari, P. & Ameis, S. H. (2019). Prevalence of co-occurring mental health diagnoses in the autism population: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Psychiatry*, 6(10).
- Leibring Svedjedal, C. (2025). *Att vara och göra trans. Diskurser om kön och transidentiteter i transpersoners egenvalda självbenämningar och svensk medierapportering 2019-2023*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.
- Liliequist, E. & Silow Kallenberg, K. (2023). Autoetnografi. I: Silow Kallenberg, K., von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Lund: Studentlitteratur. [Elektornisk resurs]
- Linander, I. & Alm, E. (2022). Waiting for and in gender-confirming healthcare in Sweden: An analysis of young trans people's experiences. *European Journal of Social Work*, 25(6), 995-1006. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2063799>
- Linander, I. (2018). *"It was like I had to fit into a category": people with trans experiences navigating access to trans-specific healthcare and health*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Lundberg, T., Wurm, M. & Malmquist, A. (2022). Att göra livet (över)levbart. Transpersoners ontiska, relationella och reflekterande arbete för att skapa minoritetsro och hantera utsatthet i vardagen. *Tidskrift för genusvetenskap*, 43(1), 7-26.
- Maddox, R. (2024). *The Centrality and Marginality of Disability: Tracing the Historical Contingencies of the (Mis)Uses of Autism in Anti-Trans Politics and Discourse*. Diss. Bergen: University of Bergen.
- Marander-Eklund, L. (2022). Snor som sjukdomssymtom. Äckligt eller neutralt? *Budkavlen*, 101, 59-81.
- Masters, K. (2024). *Feminist and Anti-Psychiatry Perspectives on 'Social Anxiety Disorder'. The Socially Anxious Woman*. Diss. Cham: Springer International Publishing AG.
- Matson, J. L. & Sturmey, P. (red.) (2022). *Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorder. Assessment, Diagnosis, and Treatment*. Cham: Springer International Publishing AG.
- Nilsson, B. (2022). "Vi ser dem som smutsiga och äckliga platser som är fulla av farliga bakterier": Om offentliga toaletter och äckel som kulturell logik. *Budkavlen*, 101, 38-58.
- Pachowicz, M. (2020). Neurodivergence in AFAB Individuals. *Trinity Women's Review*, 4(1).
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: integrating theory and practice*. 4th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications INC.
- Pehlivanidis, S. G. & Anderson, J. L. (2024). A qualitative exploration of the motivations and implications of chest binding practices for transmasculine Australians. *International Journal of Transgender Health*, DOI: 10.1080/26895269.2024.2319792
- Peitzmeier, S., Gardner, I., Weinand, J., Corbert, A. & Acevedo, K. (2016). Health impact of chest binding among transgender adults: a community-engaged, cross-sectional study. *Culture, Health & Sexuality*, 19(1), 64-75.
- Pflum, S. R., Testa, R. J., Balsam, K. F. & Goldblum, P. B. (2015). Social Support, Trans Community Connectedness, and Mental Health Symptoms Among Transgender and Gender

- Nonconforming Adults. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(3), 281-186.
- Price, M. & Kerschbaum, S. L. (2016). Stories of Methodology: Interviewing Sideways, Crooked and Crip. *Canadian Journal of Disability Studies*, 5(3), 18-56.
- RFSL (2020). *Kön och könsdysfori*. <https://www.rfsl.se/verksamhet/idrott-for-alla-kroppar/kon-och-konsdysfori/> [2025-05-25]
- RFSL (2024). *Vård för ickebinära*. <https://transformering.se/vard-halsa/konsbekraftande-vard/vard-ickebinara> [2025-03-15]
- RFSL (2025). *Ny könstillhörighetslag*. <https://www.rfsl.se/verksamhet/trans/ny-konstillhorighetslag/> [2025-05-21]
- Russell, A. S., McFayden, T. C., McAllister, M., Liles, K., Bittner, S., Strang, J. F. & Harrop, C. (2024). Who, when, where, and why: A systematic review of "late diagnosis" in autism. *Autism Research*, 18, 20-34.
- Salamon, G. (2010). *Assuming a Body: Transgender and Rhetorics of Materiality*. New York: Columbia University Press.
- Sánchez-Sánchez, A. M., Ruiz-Muñoz, D. & Sánchez-Sánchez, F. J. (2024). Mapping Homophobia and Transphobia on Social Media. *Sexuality Research and Social Policy*, 21, 210-226. <https://doi.org/10.1007/s13178-023-00879-z>
- Sandberg, L. (2011). *Getting Intimate: A Feminist Analysis of Old Age, Masculinity & Sexuality*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- SFS 2024:238. *Lag om fastställelse av kön i vissa fall*.
- Siddiqui, N. (2024). The Gendered Experience of Mental Health: Stigma, Diagnosis, and Treatment Disparities. *Journal of Multidisciplinary Gender Studies*, 1(4).
- Siverskog, A. (2016). *Queera livslopp: Att leva och åldras som lhbtq-person i en heteronormativ värld*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Socialstyrelsen (2020). *Utveckling av diagnosen könsdysfori. Förekomst, samtida psykiatriska diagnoser och dödlighet i suicid*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-2-6600.pdf>
- Socialstyrelsen (2022). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid adhd och autism. Prioriteringsstöd till beslutsfattare och chefer 2022*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2022-10-8100.pdf>
- Socialstyrelsen (2024a). *Autism: Förekomst och samsjuklighet*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-11-9353.pdf> [2025-05-18]
- Socialstyrelsen (2024b). *Nationella riktlinjer 2024: Adhd och autism. Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2024-3-8958.pdf> [2025-05-20]
- Socialstyrelsen (2025). *Att ändra juridiskt kön – ny lag 1 juli 2025*. <https://www.socialstyrelsen.se/ansok-och-anmal/ansok/att-andra-juridiskt-kon--ny-lag-1-juli-2025/> [2025-05-21]
- Sundén, J. (2010). Inte en babe. Affekt, känsla och sexualitet i World of Warcraft. *Tidskrift för genusvetenskap*, 4, 23-43.
- Transformering (2024a). *Självmedicinering med hormoner*. <https://transformering.se/vard-halsa/hormonbehandling/sjalvmedicinering-med-hormoner> [2025-05-21]

- Tullis, J. A. (2022). Self and Others: Ethics in Autoethnographic Research. I: Adams, T. E., Holman Jones, S. & Ellis, C. (Eds.). *Handbook of Autoethnography*, 2 ed. New York & London: Routledge.
- UKSC 16. *For Women Scotland Ltd v The Scottish Ministers* [2025]. https://supremecourt.uk/uploads/uksc_2024_0042_judgment_aea6c48cee.pdf
- Valero, E., Paillet, A., Ciudad-Fernández, V. & Aparicio-García, M. E. (2025). Structural Violence and the Effects of the Patriarchal Structure on the Diagnosis of Borderline Personality Disorder (BPD): A Critical Study Using Tools on BPD Symptoms and Social Violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(2). <https://doi.org/10.3390/ijerph22020196>
- Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>
- Welch, C., Senman, L., Loftin, R., Picciolini, C., Robison, J., Westphal, A., Perry, B., Nguyen, J., Jachyra, P., Stevansson, A., Aggarwal, J., Wijekoon, S., Baron-Cohen, S. & Penner, M. (2023). Understanding the Use of the Term “Weaponized Autism” in An Alt-Right Social Media Platform. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 53, 4035-4046. <https://doi.org/10.1007/s10803-022-05701-0>
- Wurm, M. (2023). *Minoritetsstress och minoritetsglädje hos transpersoner: En interventionsstudie*. <https://www.oru.se/forskning/forskningsprojekt/fp/?rdb=p2413> [2025-03-15]
- Wurm, M., Lundberg, T. & Malmquist, A. (2024). Mikroaggressioner och hbtq – våld som blir vardag. *Texter om våld* (1), 57-68.
- Wurm, M., Lundberg, T., Mejias Nihlén, T. & Malmquist, A. (2024). Minority joy, minority growth, and minority peace: Transgender and gender diverse people’s varied positive lived experiences. *International Journal of Transgender Health*, 1(16). <https://doi.org/10.1080/26895269.2024.2445094>
- Yi, L., Wang, Q., Song, C. & Han, Z. R. (2022). Hypo- or hyperarousal? The mechanisms underlying social information processing in autism. *Child Development Perspectives*, 16, 215-222.
- Zerubavel, E. (1981). *Hidden Rhythms: Schedules and Calendars in Social Life*. Chicago/London: The University of Chicago Press.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuannons

Autist och transperson? Se hit!

Hej! Jag heter Elliot och skriver en masteruppsats i etnologi som handlar om funktion. Syftet med studien är att förstå vad funktion betyder för autistiska transpersoner, och vad det innebär att vardagen fungerar (eller inte fungerar).

Nu söker jag vuxna (över 18) autistiska transpersoner som vill delta i intervjuer med mig. Det spelar ingen roll om du har en autismdiagnos eller inte, och det spelar heller ingen roll om du har kontakt med transvården eller inte.

Intervju låter formellt, men tanken är att det ska bli ett samtal där vi kan fundera och resonera tillsammans. Exakt hur det går till är flexibelt. Vi kan till exempel prata över en fika, åka buss, ses hemma hos dig, skicka röstmeddelanden, leta kottar i skogen, chatta online, ringa videosamtal, mejla, rasta din hund, eller något annat som känns bra för dig. Det spelar ingen roll vart i Sverige du befinner dig, men vi får hitta digitala sätt att kommunicera om du bor utanför Stockholm.

Jag är själv autistisk transperson och har tidigare skrivit om transpersoners förståelser av identitet, rollspel, fanfiction, könseufori, och ilska.

Mer detaljerad information finns i det bifogade informationsbladet, och det går jättebra att höra av sig till mig via mejl om du vill veta mer eller har några frågor. Av sekretesskäl undanber jag anmälning av intresse i kommentarerna, mejla mig i stället. :) Hoppas vi hörs!

Bilaga 2: Informationsbrev

Hej! Tack så mycket för visat intresse att delta i denna studie!

Jag som bedriver studien heter Elliot (han/honom) och studerar ett mastersprogram i etnologi på Södertörns högskola. Jag är själv autist och ickebinär transperson. Tidigare har jag skrivit C-uppsatser i etnologi och i genusvetenskap, och de har handlat om transpersoners förståelser av identitet, rollspel, fanfiction, könseufori, och ilska.

Nedan hittar du kortfattad information om studiens syfte och vem som kan delta i studien. Du hittar också information om dina rättigheter som studiedeltagare och om hur du återkallar ditt samtycke. Slutligen får du läsa om hur intervjun kan komma att se ut.

Studien

Syftet med denna studie är att förstå vad funktion betyder för autistiska transpersoner, och vad det innebär att vardagen fungerar (eller inte fungerar). Med bakgrund i ett politiskt läge där autistiska transpersoners identiteter, rättigheter, och personskap ifrågasätts vill jag med denna studie fokusera på våra vardagliga liv, som de faktiskt ser ut. Detta är viktigt inte bara för att nyansera en politisk debatt, utan också för att bidra med kunskap för oss, av oss.

Vem kan delta?

Den som är över 18 år gammal och känner igen sig själv som både autistisk och trans kan delta (och du kan självklart identifiera dig med andra ord än *autistisk* och *trans*, det är bara orden jag använder i detta infobrev).

Eftersom denna studie inte fokuserar specifikt på vård så spelar det ingen roll om du har erfarenheter av transvård och/eller autismutredning eller inte. Det är heller inget hinder att delta om en har eller känner igen sig själv i fler diagnoser, som exempelvis ADHD, PTSD, GAD osv.

Rättigheter och samtycke

Din medverkan i denna studie är frivillig. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke och avbryta ditt deltagande i studien, och du behöver inte delge någon anledning till att avbryta ditt deltagande. Det finns inga negativa konsekvenser med att återkalla ditt samtycke. Du kan meddela återkallande av samtycke genom att mejla mig (kontaktuppgifter hittar du längst ner i detta dokument).

Innan intervjun börjar kommer du att få skriva under två kopior av en samtyckesblankett för hantering av personuppgifter, där du behåller den ena kopian och jag behåller den andra. Om vi gör en intervju där vi inte ses i person dokumenteras samtycke på annat sätt, till exempel genom att via mejl skriva att du samtycker till hanteringen av dina personuppgifter.

Intervjun

Intervju låter formellt, men tanken är att det ska bli ett samtal där vi kan fundera och resonera tillsammans. Exakt hur det går till är flexibelt, och vi lägger upp intervjun på ett sätt som känns bra för dig. Vi kan till exempel prata över en fika, åka buss, ses hemma hos dig, skicka röstmeddelanden, leta kottar i skogen, chatta online, ringa videosamtal, mejla, rasta din hund, eller något annat som känns bra för dig.

Jag har en intervjuguide, ett dokument med frågor att utgå från, som du kan få ta del av innan intervjun om du vill. Frågorna är vägledande och det viktigaste är inte att vi går igenom varenda fråga, utan att vi pratar om det som du känner är viktigt i relation till funktion och en fungerande vardag. Intervjuguiden är alltså främst ett redskap för mig, men som du gärna får ta del av. Säg till om du vill läsa!

Tack igen för visat intresse!

Bilaga 3: Intervjuguide

Vill du berätta något om vem du är?

Varför ville du vara med i denna studie?

Har du några spontana tankar om ämnet trans, autism, och funktion?

Hur eller varför förstod du att du [är autistisk/har autism/annat ord deltagaren föredrar]? Hur upplevde du den insikten?

Hur eller varför förstod du att du [är trans/transperson/annat ord deltagaren föredrar]? Hur upplevde du den insikten?

Vad har du för tankar kring ordet funktion? Vad betyder det för dig? Har det flera olika betydelser?

Om du tänker på funktion i relation till autism, vad tänker du då?

Om du tänker på funktion i relation till trans, vad tänker du då?

På vilka sätt blir funktion relevant i ditt liv?

Kan du berätta om ett tillfälle då vardagen har fungerat? Ett tillfälle då vardagen inte har fungerat?

Som [autistisk transperson/transperson med autism/annan formulering som deltagaren föredrar], finns det saker som fungerar på ett sätt för dig som det kanske inte gör för andra? När känner du att det blir tydligt för dig? För andra?

Vilka förväntningar relaterade till funktion upplever du? Vart kommer de förväntningarna ifrån?

Kan du berätta om gånger då något har fungerat för dig på ett oväntat sätt? När något inte har fungerat, på ett oväntat sätt?